

MISSZIÓI LAPOK.

Evangélikus egyházi, bel- és külmissziói
:: havi folyóirat. ::

Felelős szerkesztő és kiadó:

SCHOLTZ ÖDÖN evang. lelkész,

Ágfalva (Sopronmegye).

XIII. évfolyam.

Scholtz Ödön

SOPRON.
TÖRÖK KÁLMÁN KÖNYVNYOMDAI INTÉZETE.
1910.

TARTALOMJEGYZÉK.

1. Irásmagyarázat.

	Lap:
II. Péter 3, 15.	1
Zsoltár 34, 20.	45
I. Mózes 32, 24—28. és Lukács 22, 41—44. <i>Rédei Károly</i>	70
I. Mózes 41, 14. és Filipp. 2, 9—11. <i>Rédei Károly</i>	101
Apost. cselek. 2, 41—42. <i>Mester- házy Sándor</i>	133
Zsid. 13, 16.	153
János ev. 15, 5.	194
János ev. 11, 11.	209
Zsoltár 26, 8.	225
János ev. 5, 24. <i>P. L.</i>	245
Ján. 4, 9. <i>P. L.</i>	265

2. Általános vonatkozású cikkek.

Hivatásos missziómunkások. <i>Scholtz Ödön</i>	2
Az üdvrend. <i>Hildebrand Keresztély</i> 5, 46	
Németországi utazásom. <i>Scholtz Ödön</i>	22, 80, 268
Hit és szenvedés	46
Egyház és közösség. „Kik vagyunk és mit akarunk?” stb. . 58, 144, 271	
Az ágostai hitvallás V. fejezete. <i>Hildebrand Keresztély</i>	71, 104
Élt-e Jézus? <i>Schmidt János</i>	108
Enyém és tied a Jézus példázataiban. <i>Hildebrand Keresztély</i> 154, 194, 210	
Melanchton Fülöp halála. <i>Schmidt János</i>	157
A „Borromäus-Encyklika”. <i>Scholtz Ödön</i>	176
Felekezeti vagy állami népoktatás. <i>Scholtz Ödön</i>	228

3. Belmissziói cikkek.

A modori tót egyház árvaházáról. <i>Zoch Sámuel</i>	78
--	----

Lap:

Bodelschwingh Frigyes dr. <i>Schmidt János</i>	140
A szórványokban élő hivek lelki gondozása. <i>Schrödl József</i> . 200, 214	
A diakónusok intézményéről. <i>Wall- rabenstein Jakab</i>	232, 248

4. Külmissziói cikkek.

Hittérítési mozgalom a miaok között Kina nyugati részében. <i>Fleck O.</i> 10	
Jegyzőkönyv a „Misziói Tanács” 1909. nov. 19-i üléséről	15
A „Lipesei Misszió” működése Keletindia és Keletafrika pogány női között. <i>Kintzlerné Solcz Inesz</i> 49	
Missziói predikáció. <i>Hajn</i>	73
A Lipesei Misszióról. Legujabb Hirek. <i>Zimmermann János</i> 112, 140	
A Lipesei Misszió 1910. évi köz- gyűlése. <i>Pröhle Károly</i>	160
Az edinburgi missziói világkonfe- rencia. <i>Schmidt János</i>	196, 211
Az edinburgi missziói világkonfe- rencia szözata	226
Egy barátommal folytatott beszél- getésünk. <i>Rédei Károly</i>	246
A magyarhoni ágost. hitv. evang. misszióegyesület I. évi rendes közgyűlése. <i>Scholtz Ödön</i>	253
Emberek milliói. <i>Dr. Eördögh Árp.</i> 267	

5. Izrael közötti misszió.

Tudom kinek hittem. <i>Frank Arnold</i>	29, 55
Életemből. <i>Jakobs H.</i>	118
Brenner L. Harry vagy zsidóból keresztény. Németből: <i>W. J.</i> . 165	
A kiengesztelés napja	216
A világ világossága	274

6. Irodalom.

Magyar.

	Lap:
Dr. Luther Márton művei	33
Payr: Egyháztörténeti emlékek	60
Rédei: Imé az Istennek Báránya	61
Sztehlo: Klerikális mozgalom	149
Sztehlo: Dogma és türelmetlenség	149
Sztehlo: A protestánsok érdeke és az általános választói jog	150
Hetvényi: Keresztény vallástan	181
Egyházi énektár IV.	181
Pröhle K.: A sziv és az Évangéliom	182
Hetvényi: A keresztény egyház rövid története	257
Pröhle H.: Keresztény vallástan	257
Vertesi: Prot. papok és hitoktatók zsebnaptára	258
„Harangszó“	258
Kováts: Az edenbürgi világmissziói konferencia	276
„Evangelikus Lap“	276

Német.

Warneck: Abriss einer Geschichte der protest. Missionen	33
Doktor Li	34
Neue kirchliche Zeitschrift 35, 262, 279	
Mercator: Blicke in allerlei Pfarrhäuser	35
Bern: Evangelisches Deklamatorium	61
Dunkmann: Der historische Jesus, der mythologische Christus und Jesus der Christ	91
Uckeley: Moderne Predigtideale	91
Uckeley: Die moderne Dorfpredigt	91
Steinbeck: Der Konfirmandenunterricht	92
Brederek: Hymnologisches Hilfslexikon	92
Scholtz: Biblische Geschichten	150
Stosch: Der innere Gang der Mission	182
A Lipcsei Misszió újabb kiadványai	183
Jahrbuch der sächsischen Missionskonferenz	184
Griebel: Lehrbuch der deutschen Geschichte	184
Ihmels: Wie werden wir der christl. Wahrheit gewiss?	184
Eduard von Gebhardt-Album	184
Eugen Burnand-Album	185

Lap:

Horning: Briefliches und Berufliches etc.	185
Bárdi: Unser Glaube	257
„Gotthold“	258
„Der Friedensbote“	258
Pfennigsdorf: Der religiöse Wille	259
Grützmacher: Gegen den religiösen Rückschritt	260
Hunzinger: Die religiöse Krisis der Gegenwart	260
Stange: Moderne Probleme des christl. Glaubens	261
Hoffmann: Neutestamentliche Bibelstunden	261
Vorwerk: Kinderseelenkunde etc.	277
Vorwerk: Die Persönlichkeit Jesu	277
Leuschner: Die Frau des Chinesen	278
Petersen: William Brandt	278

7. Belföld.

1910. 36. A magyarhoni ág. h. ev. misszióegyesület 37, 62, 93, 126, 151, 187, 218, 237, 279. Locsmánd 37. Protestáns missziói ünnepek 37. Evang. irodalompartolás 38. A torzsai konfirmandusotthon 38, 189, 239, 263. Győr 39, 239. A pinkafői árvaház 39, 96. Theol. akad. tanárválasztás Pozsonyban 39. Szomolnok 39. A Luthertársaság könyvkereskedése 39. Imaközösség 61, 96, 126, 151. Utban a hierarchia felé 63. El Rómától! 64. Még egy levél 64. Szepesbéla 65. A horvátszlavonországi ev. gyülekezetek 65. Bosznia alkotmánya 65. A dunántuli énekeskönyv 65. Egy pánszláv pap elítélése 94. A mramoráki lelkészválasztás 94, 126. A dunántuli egyházkerület ének- és zenepártoló egyesülete 95. Az országos gyermekszanatórium egyesület 95. A Bethlen Gábor-kör 95. Szepesmerény 96. Kath. papok áttérése 96. Manninger György 96. Az ököritói fekete husvét 123. A most folyó képviselőválasztási mozgalom 124. A zsebben tartott főrendiházi behívó 124. „Világ“ 125, 240. Dávid Ferenc 125, 204. Mikszáth Kálmán 125. Magyar miszcionáriusnő veszedelme Kinában 126. Zoványi Jenő 151. Ófelsége I. Ferenc József 185. Az egyet. evang. egyházi gyámintézet 186, 217. A szórványbeli

hívek lelki életének előmozdítása 187. Az ev. lelkészek fizetése 188. Középiskolai tanáraink választása 188. Ref. lelkész zsidó temetésén 189. A magyar ev. ker. diákszövetség 189. A zsolnai zsinat háromezázados évfordulója 204. A dunántúli egyhki. evangéliumi egyesület 205. Horvát misszió 205, 281. A rosznyói kerületi fiu- és leányárva-házról 206. Zelenka Pál 217. 280 A Luthertársaság 219 Igló 237. Egyházpolitikai törvények 237. Gróf Zichy János 238. A tizzaszentmiklósi gyülekezet 239, 282. Az egyet. gyűlés 262. Egyet. lelkészi értekezlet 263. Lutheránus diakonisszák Budapesten 263. Budapest 263. Iklad 264. Missziói körutazás 279. Waldens lelkész látogatása Magyarországon 280. Gusztáv Adolf-egylet 280. Kaas Ivor báró halála 281. Lelkészi hivatalos viseletünk 281.

8. Külföld.

Németország 40, 66. Ruville 40. Belgium 41, 97. A hermannsburgi misszió 66. Mohammedán misszió 66. Anglia 67, 129. Spanyolország 67. Ausztria 97. Az evang. egylet 97. Egyházi beszéd vetített képekkel 97. Olaszország 97. Oroszország 98, 222. Amerika 98. A kínai ev. misszió 98. Korea 99. India 99. Bodelschwingh atya † 127. Jézus él! 127. Melancton halálának 350. évfordulója 127. A „Kaiserin Auguste-Viktoria Stiftung“

Jeruzsálemben 128. A hernhuti testvérgyülekezet gyásza 128. Húsvét ünnepének határozott időhöz való kötése 128. Dr. Bezzel 129. Svajc 130, 222. Németalföld 130. Waldemar dán herceg † 130. Madagaszkár 131. A filippini szigetek. 131. Óvás 131. „A szabadkereszténység és vallásos haladás“ kongresszusa 207, 221. Evang. Bund. 220, 242. A kékkereszt egylet 221. „Luth. Gotteskasten“ 222 A brit- és külföldi bibliatársulat 222. A Gusztáv Adolf-egylet 241. Az evang. elemi iskolai vallásoktatás 242. Lisszaboni tanulságok 243. Dr. Warneck Gusztáv 282. A III. német gyarmatügyi kongresszus 282. A Lipesei Misszió 283. Kína 284. Palesztina 284.

9. Persely.

42, 68, 99, 131, 152, 190, 244, 264, 284.

10. A misszió egyesület nyugtázása.

42, 99, 190, 244, 285.

11. Üzenetek.

43, 68, 132, 152, 192, 244, 264.

12. Végszó.

286

MISSZIÓI LAPOK.

Evangélikus egyházi, bel- és külmissziói havi folyóirat.

Felelős szerkesztő és kiadó:

Scholtz Ödön, evangélikus lelkész,

Ágfalva (Sopronmegye),

kihez a lap szellemi és anyagi részét illető összes közlemények küldendők.

Előfizetési ár egész évre 5 korona.

Egyes szám ára 50 fillér.

Hirdetések egyezség szerint számíttatnak.

A mi Urunknak hosszútűrését idvességnek tartjátok! II. Pét. 3, 15.

„Honnan leszen eljövendő itélni eleveneket és holtakat“. Igy végződik a második hitágazat. Ezen hitet vallva, tekintetünk nem révedez a hitetlenek üres semmiségébe, kik azt mondják: nincsen tulvilág, nincs felelősség, nincsen ítélet, hanem bizalommal várjuk ama szép jövődőt, mikor az embernek fia ismét eljön hatalommal és nagy dicsőséggel az utolsó ítéletre.

Hogyan érzed magad ezen gondolatnál? Azt szeretnéd hinni, amit a hitelenség vall, avagy túlkiáltja lelkiösméreted szava a könnyelműség szózatát: „Mert nekünk mindnyájunknak meg kell jelennünk a Krisztus ítélőszéke előtt“!?

Még kegyelemidő van. Az Ur még türelemmel vár eljövetelével, hátha megbánjuk bűneinket és megtérünk. A tékozló fiuról szóló példázat atyai nagylelkűségét, a fügefáról szóló pedig hosszútűrését tárja elénk. „Uram, hagyj békét néki még ez esztendőben,“ vajha ezen szónál üdvösségünkre gondolnánk.

Mit is használna nekünk az Ur kegyelme, amiről a jászol és a kereszt tesznek bizonyosságot, ha nem engedne időt arra, hogy irgalmassága a lelkünkre hasson. Minden újabb esztendő, mellyel megajándékoz, ezen irgalmát s hosszútűrését bizonyítja. Vajjon közelebb jöttél e hozzá az elmúlt esztendőben? Ha nem, ugy használd ki bölcsen az új esztendőt, hogy mindinkább megtisztulj attól, ami még elvალaszt Tőle. Javadra, üdvödre küldi ezidén is a szerencse és öröm napfényét épen ugy, mint a kereszt és a fájdalom szülte bánatkönnyekeket, ha hosszútűrését idvességedre fordítod,

De ne csak magunkra gondoljunk, hanem azokra is, kiket az Ur reánk bizott. Ott van gyülekezetünk, családunk. Nincs-e benne olyan tag, akiért még rettegnünk kell? Ajánljuk ezeket is a mi Urunknak hosszútűrésébe, aki minden bajt és betegséget meggyógyít és jóvá tesz. Imádkozzunk értök, figyelmeztessük és intsük őket, adjunk nekik jó példát, s hassunk reájok mindenképen, hogy az Urnak hosszútűrése őket is közelebb hozza ez új esztendőben az idvességhez.

Ó, adjunk hálát az Urnak minden napért, minden óráért, mellyel hosszútűréséből idvességünkre megajándékoz, akkor biztató csillagként ragyog felettünk ezen új esztendőben is s egész életünkön át a földi léttől bucsuzó Jákob szava: „Szabadi-tásodra várok Uram!“ Amen*).

Hivatásos missziómunkások.

Ha azon óriási bel- és külmissziói tevékenységet, melyet külföldi evang. hitfeleink kifejtének, figyelemmel kísérvük, úgy önkénytelenül felmerül a kérdés, hogy ki intézi és vezetí ott ezen nagymérvü, nehéz és felelősségteljes munkát? A kezdeményezők ott is rendszerint egyes Istentől rendkívüli adománnyal felruházott lelkészek vagy kegyes hívők voltak, kik, mint pld. Harms Lajos, a hermannsburgi misszió alapítója, vagy Löhe Vilmos, a neuendettelsauí belmissziói munka megteremtője, eleinte csak mellékhivatalban végezték az alkotásukkal járó bokros teendőket. De amint a mű fokozott fejlődésnek indult, belátták, hogy azt mellékhivatalban el látni többé lehetetlen, úgy, hogy pld. Löhe halála után már teljesen elválasztották az általa alapított jótékony intézeteket a gyülekezettől s egy külön rektor kormányzására bízták, kinek most 5—6 lelkész segédkezik az óriási méretü munkában. Ma az evang. külföldön rendszerint a legkiválóbb s erre különös charizmával felruházott hívő theologusokat állítják a misszió-egyesületek s az egyes belmissziói alkotások élére, kik minden gyülekezeti munkától felmentve, szívük lelkük egész tehetségét az illető intézmény szolgálatába állítják s annak ugyszólván fejét s szívét képezik. Így pld. a Lipesei Misszió szolgálatában álló misszió-igazgató s két misszió-felügyelő is előkelő lelkészi állásokból hívatnak ezen munkatérre, hol most kizárólag a misszió érdekében dolgoznak, irnak, utaznak, tartanak előadásokat, kötnek ismeretségeket stb. s épügy minden diakonissza-anyaháznak, árvaháznak, javítóintézetnek, kórháznak, városi missziónak, vallásos iratokat terjesztő társulatnak stb. meg van a maga vezető lelkésze, ki az intézetet kormányozza, benne az ige hirdetését s lelkigondozást végzi s teljes erejével az

*) Dr. Conrad: „Worte des Lebens“ után. 14 l.

illető intézmény fejlesztésére s felvirágoztatására törekszik. Ezen lelkészeket rendszerint az illető társulat vagy intézet fizeti, de mint hivatásos missziói munkások az illető országos egyház lelkészi karának tagjai maradnak, mely orsz. egyház, ha erről másképp nem intézkednek, nyugdíjaztatásukról is gondoskodik, sőt azokat, kik utóbb a bel- és külmissziói munkától ismét megválnak, az é téren töltött szolgálati évek beszámításával ismét visszahelyezi valamely megfelelő s rendszerint kiválóbb lelkészi állásba. Hogy ezen hivatásos missziómunkások milyen kiváló emberek s milyen közbecsülésnek örvendenek a gyülekezeti munkában álló theologusok között is, mutatja az, hogy a neuendettelsaui belmissziói telep vezető lelkészét, dr. Bezzel rektort tavaly a bajor luth. országos egyház konzisztóriumának élére állították. Az intézeti lelkészek vezetése alatt állanak s dolgoznak aztán a hitterítők, diakónusok s diakonisszák, kik a bel- és külmissziói munka végzésére külön intézetekben nyernek hivatásszerű gondos kiképzést s kikről ugy munkabíró életkorukban mint nyugdíjas állapotukban szintén az illető intézet vagy társaság, esetleg az országos egyház visel gondot.

Természetes, hogy ezen hivatásos bel- és külmissziói munkások egymásközött szövetségeket alkotnak, kongresszusokat tartanak, a szakbavágó irodalmat fejlesztik és terjesztik s egyáltalán oly buzgó tevékenységet fejtenek ki minden irányban, hogy annak nyomában nem csak a bel- és külmisszió ügye indult azelőtt alig remélt fejlődésnek, hanem magára az összegyházra is mérhetetlen áldás fakadt hitből folyó szeretetmunkásságukból.

Örömmel töltheti el minden evang. hívő szívét, hogy a bel- és külmisszió ügye az utóbbi években hazai egyházunkban is szép fejlődésnek indult. Hogy csak néhány intézményre mutassak rá, ott van a pozsonyi diakonissza-anyakház, kórházzal és árvaházzal, a már 50 éves gyámintézet, az egyre erősödő Luthertársaság, a löcsei kórház és árvaház, a nagyszámu nő-egylet és ifjúsági egylet, az országos misszióegyesület stb. Csakhogy mindezen intézményekkel ott állunk még, ahol az evang. külföldön 50 év előtt voltak: nem állítunk még élükre minden más egyházi hivatal alól felmentett hivatásos missziói munkásokat. Vegyük csak pld. a hatalmasan fejlődő pozsonyi diakonissza-anyakházat. Hálát kell adnunk az Urnak, hogy olyan kiváló embert ajándékozott az ottani gyülekezetnek, mint az intézet jelenlegi vezető lelkésze, de hát a diakonissza ügyet ő is csak mellékfoglalkozásképen kezeli, mivel ideje javarészét a gyülekezeti munka veszi igénybe, holott maga tudja s érzi legjobban, hogy annak vezetésére s fejlesztésére egész erejére volna szükség. Avagy a gyámintézet nem indulna-e még fokozottabb virágzásnak, ha egy ezen a téren való munkálkodásra kiválóan kvalifikált lelkészt alkalmazna, aki egész erejét, minden idejét neki szentelné, s aki a gyámintézet összes ügyeit vezetné, érdekében irna, utazna, előadásokat tartana stb? S épen így állunk a Luthertársasággal. Kétségtelenül igaz és helyes az, amit az új alapszabályokban terveztek, hogy az egész ügykezelést egy erre alkalmas emberre, mondjuk titkára kellene bízni. Csakhogy ezt az óriási munkát mellék hivatalban képtelen egy ember becsülettel s eredménnyel ellátni, míg viszont, ha a társaság

egy erre mindenképen megfelelő lelkészt alkalmazna tisztességes fizetéssel, aki csak a Luthertársaságnak élne, dolgozna. érte agitálna, lelkesítene, az a nagy erkölcsi előnyön felül még busásan ki is fizetné magát. S ott vannak nő- és leányegyleteink, férfi- és ifjúsági köreink, amelyeket szervezni s egységes keretbe kellene foglalni, mivel csak így valósíthatnának meg nagyobb és nemesebb célokat. De hát ki végezze ezt? Ki ér rá mellék-hivatalban a sok levelezésre, az üggyel járó sok utazásra, előadások tartására? Épen előttem fekszik egy németországi lap, melyben olvasom, hogy a németországi evang. leányegyletek szövetsége már a második szövetségi lelkészt hívta meg, illetőleg alkalmazta. S ha a misszióügy hazánkban egyházunk nagyságának s tekintélyének csak félig meddig megfelelő fejlődésnek indul, ugy annak élére is okvetlen egy kizárólag ennek az ügynek élő, azért dolgozó, hivatott lelkészt kell állítani.

De eddig nemesak hogy nagyobb belmissziói intézményeink élén nem állnak még minden más gond és kötelesség alól felmentett lelkészek, hanem egyházilag kiképzett missziói segéd munkásokkal is csak kis mértékben rendelkezünk. Ilyenek a diakonisszák, kiknek a gyülekezetekben kifejtett szamaritánusi működését láthatólag Isten áldása kíséri. Sajnos azonban, eddig csak igen kevés evang. hajadon lép még nálunk ezen legideálisabb keresztény női pályára, — diakonusokat kiképző intézet felett pedig még épen nem rendelkezünk. Pedig ilyenek nélkül bajos igazán keresztény egyházi szellemenben vezetett belmissziói munkát elképzelni. Nézzük csak pld. meglehetősen nagy számu árvaházainkat. Ki vezeti azokat? Többnyire egy más munkára már alig képes öreg nő vagy házaspár, avagy olyan tanító, akire iskola vezetését nem igen lehetett bizni. Mi sem természetesebb, mint hogy az ilyenek *keresztény* árvaház vezetésére szivükben is alig vannak kvalifikálva s csoda-e, ha ilyen vezetés mellett ezen intézetekben gyakran épen az hiányzik, aminek ápolása végett létesítették: t. i. a hit s a hitből fakadó, a szívet nemesítő mély és meleg vallásosság. . .

Mi tehát egyházunk legsürgősebb és legfontosabb feladata, ha azt akarjuk, hogy bel- és külmissziói intézményeink, melyekhez eddig mindenfelé ugyszólván még csak az alapot vetettük meg, tekintélyes és hazánkban is igazán számottevő tényezővé fejlődjenek? Alkalmazzunk mindenütt a lelkészi hivatallal járó sok gond és teendő alól felmentett, erre hivatással bíró theologusokat, akik aztán szivük egész melegével s lelkesedésével, agyuk minden tudásával s teljes fizikai erejük latbavetésével fogják az illető bel- vagy külmissziói munkamezőt megművelni s megtermékenyíteni. S nyissunk hívó missziói segéd munkások kiképzésére valamely fontosabb belmissziói intézetünkkel kapcsolatban diakónusképző-intézetet, illetőleg tegyünk meg minden lehető a pozsonyi diakonissza anyaház kiépítése és fejlesztése érdekében.

Persze, lelkész csak úgy léphet át a gyakorlati lelkészi pályáról valamely bel- vagy külmissziói intézmény élére, ha ott megfelelő fizetést s nyugdíjjarandóságot biztosítanak részére. Épen így biztosítani kell a missziói segéd munkások méltányos fizetését és nyugdíjigényét is. Ez utóbbit

illetőleg még nagy feladat vár egyetemes nyugdíjintézetünkre, mely amint eddig a lelkészeken kívül a kántorokról és hitoktatókról is gondoskodik, úgy idővel bizonyára kiterjeszti majd áldásos gondoskodását a bel- és külmisszió ügyét hivatásszerűen munkáló theologusokra és segédmunkásokra is.

Természetes, hogy mindez nem valósul meg máról-holnapra, de bizonyos, hogy mihelyt a misszió-ügy körünkben is fokozottabb fejlődésnek indul, ez a fejlődés magával hozza majd nálunk is a hivatásos bel- és külmissziói munkások alkalmazásának szükségességét. Most csak fel akartuk rá hívni a figyelmet, főképen azért, hogy fiatal lelkészeink és theologusaink, akiké e téren is a jövő, szeretettel foglalkozzanak a misszió-üggyel, mert csak így lesznek képesek adandó alkalommal ilyen állást elfoglalni és eredményesen betölteni.

S. Ö.

Az üdvrend.

Irtá: **Hildebrand Keresztély.**

Dogmatikai cikket sejt az olvasó, pedig nem azt írok. Én az üdvrendet mint „egyházi, bel- és külmissziói“ témát fogom tárgyalni. Az üdvrend ugyanis a megtérés tanát foglalja magában. (Die Bekehrung u. das Bleiben in der Bekehrung ist der Gesamtgegenstand der Lehre von der Heilsordnung“ mondja Wacker Emil az ő nagy monographiájában: Die Heilsordnung, Gütersloh 1905. II. bővített kiadás). Már pedig a megtérés külmissziói thema. Hiszen a misszió nem egyéb mint hittérítés; a misszionárius = hittérítő. Az igaz, hogy a térítés munkája és a megtérés tana között különbség van. De a térítés munkája a megtérésnek bizonyos tana alapján történik és a tevékenység nyomán megint csak a theoria jár.

Néhány évvel ezelőtt Miescher E. baseli lelkész irt a megtérés (I.) lényegéről, (II.) indító okairól és (III.) gyümölseiről. Mert, ugymond, *lehetetlen a misszió emberének e thema elől kitérnie.* (Die Bekehrung bei Christen und Heiden, Basel 1906.) Hogy a misszionárius maga is munkája közben gondol a tanra s igyekszik magának tiszta képet alkotni a megtérés lényegéről, azt semmi sem bizonyítja jobban, mint Lie. Warneck remek munkája: Die Lebenskräfte des Evangeliums, amelyről kétszer is volt már szó a „Missziói Lapok“-ban. Ha Mieschernek munkáját ehhez hasonlítani akarjuk, hát olyan nagy a különbség, mint a járni kezdő gyermek bizonytalan lépései és a meglett férfi határozott, biztos léptei között. Lie. Warneck műve nem egyéb, mint a pogányok üdvrendje. Aki olvasta, esodálkozva látja, hogy mily nagy mértékben külmissziói thema — az *üdvrend.* Hogy egyszersmind belmissziói thema is, azt könnyű belátni. Ha belmisszió alatt azt értjük, amit a szó kifejez, akkor a belmisszionárius is térít, evangelizál, azaz Isten Igéjét ismét hallhatóvá és olvashatóvá igyekszik tenni azok számára, akik a predikációt valami okból már nem hallgatják. Ha pedig belmisszió alatt a mindennemű szeretet-tevékenységet értjük, akkor is: a szeretet lelke — a lélek iránti szeretet (Die Seele der Liebe ist die Liebe zur Seele), azaz nincsen jobb belmissziói munkás, mint a megtért hívő keresztyén, mert

ennek szeretete csakugyan a lélek iránti szeretet is. Ennek szeretettevékenysége igazán önzetlen lesz. S minél inkább az, annál inkább fogja hirdetni szó nélkül is az *igazi szeretetet*, a keresztre feszített isteni szeretetet. Nem tagadható, hogy ezen tettei, nem szóbeli hirdetés is belmisszió. De azért a belmisszió kénytelen evangelizálni is. Az evangelizáció pedig valamilyen elmélet alapján történik.

A *modern* evangelizáció szinte *missziót* folytat az egyházban is. Teszi ezt pedig azon meggyőződésből, hogy az egyház nem tud téríteni, az egyházban nem fordulnak elő megtérések. Ez az állítás vagy azt mondja, hogy az egyház térítéssel egyáltalában nem foglalkozik, vagy azt, hogy nem ért hozzá. Hát ha a térítés egyáltalában nem *egyházi* tevékenység, akkor az *üdvrend* (a térítés tana) sem egyházi thema, pedig épen a mi evangélikus egyházunk tárgyalta azt a legszorgalmasabban és legalaposabban. De talán hasonlít ezen tudománya az Irástudók törvénytudományához, amelyet Jézus *elítelt* ezen szavakkal: „Én pedig azt mondom néktek“! (Máté 5. feje.) Talán eltér az egyház üdvrendje a Jézus tanításától? Ha ez csakugyan így volna s mi észre se vennők?! Tény az, hogy a modern evangelisták meg vannak győződve, hogy az ő térítési törekvésük az Irással egyező. Mi meg azt mondjuk, hogy ellentétben áll az egyház üdvrendjével. De hát ők az egyházi theológiára nem adnak semmit. (Lásd *Urban* volt eperjesi könyvtáros *nyílt levelét* egyetemese egyházunkhoz, különösen a 8. ik oldalt). Mi sem adunk semmit Irás-ellenes theológiára! Megtagadnók egyházunk multját, ha nem Irásszerű s a Jézus tanításával nem egyező üdvrendhez ragaszkodnánk. Ha a modern evangelisták térítési elmélete és gyakorlata igazán Irás-szerű, akkor ők az *igazi evangélikusok* (L. Urban, 15. old.)! Ki ne látná, hogy az üdvrend a mi időnkben igen fontos egyházi thema.

A térítés fogalma és az egyház fogalma szoros belső összefüggésben állanak egymással. A hányféle „térítés“, annyiféle „egyház“ van. A modern evangelisták térítés-módja más egyházfogalomból indul ki, s más egyházat épít is, mint amilyen egyház keletkezett Luther megtérése folytán. Pál apostol megtéréséből folyt, hogy úgy mondjam, a pogány-keresztyén egyház; szent Ágoston megtéréséből a kath. egyház és Luther megtéréséből az evang. egyház. A megtérés tehát szorosabban vett egyházi tan és thema. Luther megtérése a második hitágazat *igazságának* folyamánya s nem egyéb, mint ezen igazásznak tapasztalati elsajátítása és állhatatos vallása. Ezen újra talált és kifejtett igazásznak további hirdetése mind e mai napig a mi evang. egyházunknak sajátképi feladata, s ugyancsak térítési módja is. A második hitcikken fordul meg a megtérés és az egyház kérdése. Más egyházak másképen értik és magyarázzák Krisztus urunk művét és éppen azért másképen térítenek is. A második hitcikk *a keresztyén tan veleje*; ennek megmásítása egyszersmind az első és harmadik hitcikknek megmásítását vagy módosítását vonja maga után. Elméletileg ugyan valamennyi keresztyén egyház egy Isten-fogalommal bir. De a gyakorlat, főképpen a térítésmód mutatja, hogy melyik egyházban vagy keresztyén közösségben miféle Istenfogalom él és működik a szivekben.

Ezeket előre bocsátva, vessünk hát egy pillantást az evang. *üdvrend* tanának fejlődésére, hogy az esetleges hiányok megismerésével lássuk, hogyan és miképpen lehetne e hiányokat pótolni. Ismétlem, hogy gyakorlati érdek áll szemem előtt s hogy nem szándékom, csak dogmatikusoknak irni.

Az üdv elsajátítása bizonyos rendben történik. A megtérő ember mintegy lépcsőn halad — közelebb és közelebb Istenéhez. A közeledésnek fokait Luther kis kátéja tudvalevőleg így írja le: A Szentlélek az evangélium által *meghív, megvilágosít, megszentel és megtart* engemet. A Formula Concordiae így mondja: *vocatio, conversio, regeneratio, sanctificatio*. A későbbi dogmatikusok közül *Calov* adott az üdvrendnek *helyet* (locus) a *soteriopoia* vagy *modus consequendae salutis* neve alatt. *Carpzov* vezette be az *ordo salutis* elnevezést. Az *ordonak* egyes fokait majd minden dogmatikus más-másképpen határozza meg. *Hollazius*, *Apost.* *Csel.* 26, 17—18 alapján, a következő fokokat állapítja meg: *vocatio, illuminatio, conversio, regeneratio, justificatio, unio mystica, renovatio, conservatio, glorificatio*. *Quenstedt* csak hét fokot számlál, elmellőzvé *Hollaziusnak* két utolsó fokát. *Carpzov* is hetet nevez meg: *vocatio, illuminatio, regeneratio, conversio, justificatio, unio mystica, sanctificatio*. A *conversiot* elhagyva hat fokot számlál *Baumgarten* és *Michaelis*. *Reinhard* öt fokot számlál, az *unio mysticát* ötödik helyen. A legkevesebb fokkal beérik *Baier*, *Buddeus* és *Mosheim*, akik szerint az üdvrend négy fokból áll: *fides, regeneratio, justificatio, sanctificatio*. — Az újabbi dogmatikusok is az üdvrend tárgyalását többnyire folytatják, anélkül, hogy azt behatóbb tanulmány tárgyává tennék. A múlt század derekán azonban *Braun Ernő*, *löhnei* lelkész kiadta a *Katechismus Lutheri*-t, melyben igen alaposan, az életből, az élet számára, tárgyalja az üdvrendet. Mintegy a *predikáció és vallástanítás repertoriumának* szánta. Tény az, hogy a megtérés fogalma adja meg az alapot nemcsak a *predikáció és lelkipásztorkodás*, hanem a *vallástanítás számára* is. *Herzog János* 1903-ban adta ki az ő „*Megtérés fogalmát*“ azon célból, hogy a jelenlegi egyházi *predikáció, cura pastoralis és vallástanítás eggséges, egyöntetű* legyen. — *Braun Ernő* szorgalmasan felhasználja a régebbi evang. *asketikus* írókat. A *leghirvevesebbet*, *Scrivert*, azonban nem említi előszavában, bár *Scrivernek főműve* (*Der Seelenschatz*) nem egyéb, mint a *gyülekezet számára irt klasszikus üdvrend*.

Braun Ernő művét alapul vette *Wacker Emil* s így megírta „*Die Heilsordnung*“ című monographiáját, melyben igen alaposan, behatóan tárgyalja az üdvrend tanát. *Braun és Wacker* hét fokot számlál és pedig *Braun*: *Berufung, Erleuchtung, Busse, Rechtfertigung, Heiligung, Erhaltung, Versiegelung*; *Wacker* meg: *Berufung, Erleuchtung, Belehrung, Versiegelung, Erneuerung, Erhaltung, Vollbereitung*. *Mig* amannál a *Versiegelung* a végén áll, *Wacker* a középre helyezi, mert a hitben való *megszentelés és megtartás előtt* kell, hogy *helyet foglaljon az üdvbizonyosság*. A „*pietistikus*“ *Braun* ezt be nem láthatta, illetőleg el nem ismerhette.

Az üdvrendi fokoknak különfélesége ellenkezik az üdvrend fogalmával. Mert az üdvrend nem akar embercsinálta rend lenni, hanem a *Szentlélek*

által betartott rend, a melyben s a mely szerint hat az egyes ember szívére, hogy a bűnös a kegyelmet megragadja és a kegyelmet meg is tartsa. A Lutheri kis káté ismételtén mondja, hogy a Szentlélek az, a ki meghív és megvilágosít stb. Így mondja a Formula Concordiae is: *Visum est Deo per verbum suum . . . homines ad aeternam salutem vocare, ad se trahere stb.* Minden dogmatikus hasonlóképen az üdvrendet isteni rendnek tudja és mondja. Thomasius például hangsúlyozza, hogy az „von Gott selbst fest-gesetzte Ordnung“, a mely rendnek egymásutáni momentumait lényegük, különbségük és összefüggésük szerint megérteni szerfölött fontos, nemcsak elméleti, hanem gyakorlati szempontból is. Wacker szerint az üdvrend ama rend, melyben a Szentlélek műve történik a bűnös emberen, mely által a bűnösnek „mittelst Wort und Sakrament in bewusstem Glauben das Heil in Christo“ sajátjává teszi és a hívő embert a hitben mindvégig meg is tartja.

Ha ez áll, hogy az üdvrend isteni rend, melyben a Szentlélek megtérít minden bűnös embert, az *egy igaz* hitet mivelvén benne, akkor magától értetődik, hogy ezen isteni rend lényegileg *egy és ugyanaz* lesz minden időben, minden egyes térítésnél. Hiszen az az „élet“, melyben a megtért részesül, mindenütt és minden esetben egy és ugyanaz. Egy ur, egy hit, egy szeretet. Egy lélek van a hívőkben. Egy testnek tagjai ők, minden tagban ugyanaz az élet él. Ennek az életnek egységes törvényei vannak, egységesen fejlődik, növekedik, tápláltatik.

A Szentlélek ébresztette életnek ezen *törvényszerűsége* élénk tudatában volt Braun Ernőnek és Wacker Emilnek. Braun Ernő egyenesen a szent gyertyatartóra (Móz. II. 25, 31 s kk.) hivatkozik s annak hét ágát tartja az üdvrendbeli hét fok előképeül. Wacker is követi őt ebben a felfogásban. Hét foka van az üdvrendnek, sem több, sem kevesebb. Erről meg van győződve mindakettő. Wacker igen valószínűvé is tudja tenni, hogy ő a bibliai hét fokot helyesen definiálta. Az első három fokot összeköttetésbe hozza az emberi lélek három fakultásával, olyanformán, hogy a meghívást az *érzelem* megtérítésének tartja, a megvilágosítást — az *ész* megtérítésének s a tulajdonképeni megtérést — az *akarat* megtérítésének. Ez a három fok együttvéve a *teljes, tökéletes megtérés*. Ezt követi az üdvbizonyosság s erre már következhetik s tényleg következik is a szorosabb értelemben vett megszentelés. Hátra van még a *megtartás* és a *tökéletesség*. Ez a rend minden tekintetben haladást jelent. Különösen tetszetős a megtérésnek pszichologiai-lag adott 3 foka, azoknak különbsége és összefüggése. A régi dogmatikusok csak az akaratot és észet különböztetik meg és azt mondják, hogy *primo immediate* illuminatur peccatoris intellectus, consequenter et *mediate* etiam voluntas. Wacker az intellectus *elé* helyezi az érzelmet, úgy hogy a Szentlélek először közvetlenül az érzelemre hat s a meghívásban legyőzi annak természetes ellenkezését, azután az érzelem által, közvetve hat az észre s ezáltal az akaratra.

Valóban Wacker az üdvrendi fokoknak számát és *helyes egymásutánját* végkép megállapítottnak gondolhatta. Igen különös és szinte megfoghatatlan,

hogy a pogányok megtérését egy szóval sem érinti. Ha valaki az *üdvrendet* akarja megírni, okvetetlenül kell, hogy felvehesse azt a kérdést, vajjon a pogányok megtérésében is ez a rend érvényesül-e? Ugy látszik, hogy Wacker meg volt győződve arról, hogy az üdvrend lényegileg *mindenütt egy és ugyanaz*. Erre mutat az a kijelentése, hogy a keresztség a meghívás szentsége, mely által a népek meghivatnak.

1908-ban végre megkaptuk Lic. Warnecktől a *pogányok üdvrendjét*. Warneck nem így nevezte említett munkáját, hanem, ugymond, ő az animisták tipikus megtérését rajzolta csak. A nem animista pogányok megtérése esetleg más typust mutat. Ez az „üdvrend“ is hét fokot számlál. De alig lehet összehasonlítani ezt*) a Wacker-féle hét fokkal. Wacker üdvrendje igen kiváló, azt nem lehet tagadni. Warneck műve — elismert remekmű. Hol marad hát az *egységes üdvrend*? Warneck a maga részéről meg van győződve, hogy a pogányok megtérése egészen más valami, azaz más *rend* szerint történik, mint a keresztyének megtérése. Mi ugyan, akik pogány megtérést sohasem láttunk, nem igen fogunk neki ellentmondhatni. De viszont az egységes üdvrendet feladni sem vagyunk hajlandók. Igyekeztünk azért a problema mélyébe hatni. Az üdvrend, isteni rend, a Szentlélek által követett és betartott rend. Mint ilyen az Igében kinyilvánított, *kijelentett* rend. Ha pedig az, akkor csak a kijelentés alapján lehet megírni. Az eddigi üdvrendírók kivétel nélkül támaszkodnak az írásra, de azt csak oly mértékben követik, amint jónak látják vagy amennyiben azt lelki tapasztalatuk engedi. Warneck is követi az Írást. Üdvrendje az apostoli „*hit, remény, szeretet*“-en alapszik. De az apostoli rendet így módosítja: hit, szeretet, remény. Így kívánta az ő tapasztalata. Wacker is ragaszkodik a meghívás és megvilágosításhoz (Efez. 5,14), de nem tartja szükségesnek, hogy az üdvrend *minden* fokát az Írás alapján és nyomán határozza meg. Azt sem kutatja, hogy ezen képies szavak (meghívni, megvilágosítani) csakugyan a *megtérés kezdetét* tartalmazzák-e vagy sem. Hiszen Luther csak a harmadik kitécikkben használja őket! A hitnek *kezdeté* talán az első kitécikknél keresendő? Az eddigi üdvrendírók valamennyien kivétel nélkül az Írásra támaszkodnak, de egyik sem vette azt teljesen és minden tekintetben *alapul*. Pedig azt kell tennünk, ha az egy, igaz, biblikus üdvrendet akarjuk megírni.

A biblikus üdvrend megállapítását nem annyira elméleti mint inkább gyakorlati kényszerűségnek tartom a mi időnkben. Ezt a feladatot el nem kerülhetjük s el nem odázhatjuk. A modern evangelisták elvitatják tőlünk az „evangelikus“ és „biblikus“ jelzőket. Ha meg akarjuk tartani e jelzőket, pusztá állítással célunkat el nem érjük. Csak úgy fogjuk kimutatni, hogy igazi evangelikus, biblikus keresztyének vagyunk, ha bebizonyítjuk üdvrendünknek Írás-szerűségét. De nemcsak a mi nevünkről van szó, hogy jogosultak vagyunk-e azt viselni, hanem egyszersmind a mi *külön lutheránus misszióink* létjogosultságáról is! Ha a mi üdvrendünk,

*) Lásd a M. L. 1908. évi 186. és következő lapjait.

a melynek alapján pogányokat is térítünk, nem Irás-szerű, akkor a külön lutheránus missziónak létjogosultsága nincsen! Tudvalevő dolog, hogy a lutheránus misszió keletkezését illetőleg újra feleledését a múlt században a misszióbarátok *többsége* nyíltan ellenezte. Sokszor jóslták jólelkű keresztyének is e missziónak korai halálát. Most azonban a németországi és amerikai lutheránus misszió tekintélyes helyet foglal el az általános evangélikus misszióban és missziói elvei különösen Indiában egészségeseknek bizonyultak, elannyira, hogy némelyek a methodisztikus és más *ellenzőknek* tetszését is kivívták. Egészben véve mégis a mi üdvrendünknek sok ellensége van és jogosultságát, igazságát újra meg újra be kell bizonyítani.

(Folytatása következik.)

Hittérítési mozgalom a miaok közt Kína nyugati részében.*)

Irta: Fleck O.

Az a 400 millió ember, mely a kínai birodalmat benépesíti, könnyen úgy tetszik nekünk, mint egy borzasztó nagy egyöntetű tömeg egységes kulturával és szellemi fejlődéssel. Csak ritkán hallja az ember, hogy egy más, nem kínai faj is létezik, t. i. az őslakosok. Ezek persze nem a part melletti tartományokban, nem is a forgalmat közvetítő folyamoknak termékeny völgyeiben vannak, hanem vissza vannak szorítva a nyugatibb részekre, az erdőkben gazdag tartományokba. Ott a nehezen hozzáférhető terméketlen hegyszorosokban vannak az ő falvaik, itt-ott vegyítve kínai lakásokkal. Számukat illetőleg nehéz volna határozott feleletet adni, különféle fajok is egyesülnek benne, melyekre nézve néprajzi ismereteink kétségesek. Mindenesetre nem csekély a számuk. P. o. Jünnan tartományban a lakosok száma 12 millió, kikből 7 millió esik az őslakosságra. Az arány valamivel kisebb a szomszédos 7 millió lakossal bíró Kveicsan tartományban. Ez a két délnyugati tartománya Kinának, melyek közül Jünnan már Felső-Barmával határos a fészke az őslakosságnak. Ezen különböző néptörzsekből bennünket a miaok érdekelnek, mivel az a vonzódás, melyet a kereszténységgel szemben tanusítottak, egész a csodával határos.

A miaok számos apróbb törzsből állanak, amelyek magukat ünneplő ruhájuk színe szerint „fekete“, „fehér“ és „tarka“ stb. miaoknak nevezik. Az általuk lakott rész átszeli mind a két tartományt Kveicsant és Jünnant. Bár évezredek óta mint elnyomott nép laknak a kínaiak között, mindazonáltal nyelvüket és vallásukat megőrizték. Babona és varázslat alkotja az ő vallásukat, iszákosság és erkölestelenség uralkodik köztük nagy mértékben. A mindennapi kenyeret sovány földjeiknek fáradságos művelésével és baromtenyésztéssel szerzik meg, de többnyire a földnek haszonbérelői s mint

*) Ezen cikket a kiadó engedelmével a „Die evangelischen Missionen“ című havi folyóirat 1909. évi 4. számából közlöm. A kiváló folyóirat C. Bertelsmann, Gütersloh kiadásában jelenik meg, előfizetési ára 3 márka.

ilyeneknek a kínai biztosoktól sok jogtalanságot kell szenvedniök. Épen azért az idegenekkel szemben bizalmatlanok és félénkek. Vannak törzsfőnökeik, különben pedig a kínai mandarinok fenhatósága alatt állnak.

Jünnan és Kveicsan tartományokban, mint általában Kína belsejében még gyenge lábón áll az evangélikus misszió. A Kína belföldjén működő misszióknak és a bibliás keresztények missziójának, mely legujabban rokon társaságokkal az egyesült methodista egyházzá tömörült, van 1877 és 1885 óta a városokban egy pár állomása, amelyeken buzgósággal munkálkodnak a kínai nép megtérítésén, de csekély eredménnyel. Csak egyesek lettek keresztényekké. A gyülekezetek kicsinyek. A Kína belsejében működő misszió már

Nők a virágos miaok törzséből.)*

1878-ban érintkezésbe lépett a Kveicsanban lakó miaokkal. Ebből a népből egy férfit névszerint Phan, Broumton hittérítőnek volt szolgája. Ez keresztényé lett s általa a hittérítő megszerezte az állomástól északra lakó miaoknak bizalmát s hozzájuk mehetett. Megtanulta a nyelvüket s egyik falujukban lakott; tőle származik az első szótár s az első fordítások. Már ekkor nagy fogékonyságot tanusítottak a miaok az evangélium iránt s a kínaiak hasztalan próbálták a hittérítőket a miao falvakból elűzni. A megkezdett munkát azonban a későbbi hittérítők között hátráltatta a betegség, egy merénylet pedig teljesen véget vetett neki. Phan evangélistát 1898-ban meggyilkolták a kínaiak s a segítségére siető Fleming hittérítő áldozatul esett nekik.

*) A képeket a liebenzelli misszió szivességének köszönhetjük, mely azokat: „Wenn Gottes Winde wehen. Aus der Erweckungsbewegung unter den Miaos in China“. c. műből kölcsönözte lapunknak. Ezen 12 képpel diszitett füzet ára 30 pf. s megrendelhető a misszió kiadóhivatalánál, Liebenzell, Württemberg.

A szikra azonban egy másik helyen új lángra lobbant. Ansuenben ugyancsak a tartománynak egy távolabb éjszaki állomásán működött Adam hittérítő. Ennek a városnak környékén laktak a hua-miaok vagy a virágos miaok. 1896 óta ezekre irányította figyelmét a hittérítő s főképen orvosi működésével győzte le a bizalmatlanságukat. Egy laterna-magicával utazott köztük s bibliai történeteket beszélt el nekik. Álmélkodva s mind nagyobb számban hallgatták az új hirt s két év múlva megtarthatta az első keresztelést s felépült a kis templom is, midőn a hatalmas idegenellenes boxer-lázadás kiütött, mely ezt a távoli tartományt sem kímélte meg. A hittérítőknak Sanghaiba kellett menekülni s a kereszténnyé lett miaokot erősen szorongatták a kínaiak. A legtöbben közülök visszaestek a pogányságba, huszan azonban vértanui halált szenvedtek. Midőn a következő évben Adam visszatért, újra megkezdte a munkát a miaok között, de most egy másik törzs volt, ahol a mozgalom nagyobb lendületet vett. 20 angol mérföldnyire Ansuentól északra laknak a vizimiaok. Adam úgy ismerkedett meg velük, hogy többen közülök eljöttek Ansuenbe s ott vendégei voltak. Hosszu ideig azonban a kínaiaktól való félelem miatt nem merte őt senki a folyón túl ahhoz a néphez vezetni. Végre sikerült neki hozzájuk jutni s őket falvaikban meglátogatni. Ettől az időtől fogva mind többen és többen mentek Ansuenbe az istentiszteletre. Adam munkájának súlypontját most erre a népre helyezte. Tentenben egy kis kápolnát épített, két szobával a maga számára, úgy hogy hétszám is ott tartózkodhatott. Innét azután a nehezen járható utakon beutazta az egész környéket. Nemesak barátságos fogadtatásra talált mindenütt, hanem itt-ott vágyat is az evangéliom után, sőt már annak ismeretét is, mert az új hír mintegy szárnyra kelve terjedt faluról-falura. Egyik elbeszélte a másiknak, amit hallott s a keresztény énekekre is megtanította. Egy miao kínai iskolában olvasni tanult volt. Ez Ansuenből elhozta magával Lukács evangéliumát s szülőföldjén keresztény iskolát állított fel. Midőn egyszer Adam utazásaiból hazafelé indult, egész sereg férfiú várt rá az uton. Eddig az ő falujokon csak keresztülutazott, de most be kellett velük menni. Elvették a podgyászát és siettek vele előre, úgy hogy akarva-nemakarva követni kellett őket. A faluban aztán sokan férfiak, nők és gyermekek gyülekeztek össze énekelni. Ismerték a keresztény énekeket, csak a dallam volt előttük ismeretlen s ezért népdalaikra énekelték nagy örömmel a Jézus-dalokat. A Miatyánkat, több imádságot s egyes bibliai történeteket is ismertek. Másnap reggel nagy tüzet raktak, beledobálták a bálványaik tiszteleténél használni szokott dobokat, varázsbotjaikat, amulettokat s kijelentették, hogy nem akarnak tovább pogányok lenni. S a hittérítőnek nemsokára itt is voltak kereszteltjei.

Egyszer ismét egy hónapig időzött Adam Tentenben, amikor is egy nap néhány férfiú idegen öltözetben közeledett a hegységből feléje. Kérdősködésére megtudta, hogy a Tavha törzsből valók. Meghívta őket, ellátta étellel és itallal s ettől fogva ebből a törzsből is többen érdeklődtek a kereszténység iránt. De a miaoknak tulajdonképeni lakhelye még távolabb északra van. Egy miao szolgáltatott alkalmat, hogy az evangélium hozzájuk

is eljutott. Ez így szólt: „Mi ezt a boldogító hirt nem tudjuk megtartani, hozd el hozzánk a mi népünknek Lalongtsiaoba“. Adam valóban oda ment, három napi járőföldre északra s beszélt velük Jézusról, mint a miaok királyáról. A miaok fővárosa még hat napi járőföldre északnyugatra volt innen és ott Kopuban is nemsokára egy új tűzhelye támadt a keresztény mozgalomnak. Kétszer is küldtek követet Kopuból Ansuenbe, hogy a keresztény vallásra oktassa őket. Ezek között volt egy férfit, akit nemsokára megkeresztelhetett s ki a keresztségben Pál nevet nyert. Ez Kopuban rendkívül nagy buzgóságot fejtett ki s áldásos munkát végzett. Az általa tartott összejöveteleken rendszeren kétszázán, sőt ezen felül is jelentek meg. De az ansueni látogatások sem maradtak abba. Mivel ahhoz szegények voltak, hogy a kínai vendégfogadóba szálljanak, eledelüket magukkal vitték, — egy kis lisztet, melyet hideg vízzel eresztettek fel; este pedig betakaróztak bundáikba s ott pihentek meg, ahol éppen voltak. Elfáradva, sokszor betegen, vérző lábakkal, láztól agyon gyötörve értek a hittérítői állomásra 20, 30 s még néha többen is. Egyszer Adam 300-at számlált, akik az éjjelt mind a hittérítői állomáson töltötték. Hónapokig tartott ez az ide-oda járás. Kopuba is két segítőt kellett küldeni Adamnak Pál mellé, akiknek vezetésével egy nagy kápolna is épült. Midőn Adam a szentegyház építésének befejeztével odament, 2—3000 ember is gyűlt össze a szentegyházban s előtte úgy ötszázán jelentkeztek keresztség végett, akiket megvizsgálni nem kis feladat volt a hittérítőnek. 180-at meg is keresztelt, a többit azonban utóbbra kellett halasztania. Waters hittérítő is, ki 1906-ban Kopuban időzött, egészen meg volt lepelve. Hetekig reggeltől estig, vizsgálta a keresztségre jelentkezőknek a vallásban való jártasságát s magaviseletét. Ő aztán hosszabb ott tartózkodása alatt 969 egyént keresztelt meg. A végén urvacsorai ünnep tartatott, amelyen 1200 egyén vett részt. Egészben az urvacsorával élőknek száma most Kopuban 1370, Lalongtsiaoban 250, Tentenben 100.

A szomszédos tartományban Jünnanban csak később indult meg ez a mozgalom a miaok között. Itt a Kína belsejében működő misszió kivül még a bibliás keresztények missziója munkálkodik. Az utóbbi volt az, amely északra fekvő állomásán, Tsautungban, először jöhetett érintkezésbe az őslakókkal. 1904 júliusban négy férfit jelent meg Pollard hittérítőnél, akik ruhájuk s arcvonásaik által elárulták, hogy nem kínaiak. Elmondták, hogy a keresztény vallás megismerése végett jöttek. A következő nap 11 s szakadatlanul mind több és több férfi jelentkezett. Valóságos emberáradat ömlött a falvakból Tsautung felé; hosszabb vagy rövidebb ideig itt maradtak s nagy buzgósággal hallgatták az evangéliumot; sokan megtanultak olvasni, könyveket vettek s egyes verseket tanultak meg Márk evangéliumából. Pollard egy a—b—c-t talált fel számukra, lefordította Márk evangéliumát, mely nemsokára aztán nyomtatásban is megjelent. Ez a jelenség hónapokig így tartott. Karácsonykor 600 miao, kik mind a hua törzsből származtak, volt jelen. A hittérítő végre szükségét látta annak, hogy Tsautungban is szentegyházat emeljen, melynek építéséhez örömmel nyújtottak segédkezet a miaok. Ebben a kápolnában történt az első keresztelés,

mely alkalommal több százan részesültek a szentségben. Pollard elhatározta, hogy lakóhelyeiken is felkeresi a miaokat. Elment 2—5 napi járóföldre is erdeikbe s mindenütt nem is sejtett vágyat talált az evangélium iránt. Long Szeaban felépült az első kápolna s innét Pollard a hua törzsnek főhelyére Wuting-tseoba ment, ahol épen egy nagy népünnepély volt s magától kinálkozott az alkalom, egy nagyobb tömeg előtt az evangélium hirdetésére.

Midőn azonban Shapusanból, Tsautungtól 12 napi járóföldre, követek jöttek és azt kérték, hogy őket is tanítsa, érezték a bibliás keresztény

misszionáriusok, hogy ez már erejüket felülmulja „és intenek vala az ő társaiknak, kik a más hajóban valának, hogy eljönnének és nékik segítséggel lennének“. A Kína belföldjén működő misszió erre rögtön kész volt. Nicholls fiatal hittérítő szemelték ki erre a munkára. Egy hónapig a bibliás keresztény hittérítők egyik külső állomásán tartózkodott, hol a miaok nyelvét megtanulta. Amit itt látott, az örömmel töltötte el szívét s készséggel szentelte minden idejét e nép javára. E két hittérítő-társaság utóbb is testvéries jó viszonyban munkálkodott ezen a

Nők a vizi miaok törzséből.

helyen. Nicholls Pollardtól néhány miao keresztényt nyert segítségül, akikkel Wuting-tseoba ment s ebben a kerületben öt állomást alapított három kápolnával. Az ő lakóhelye Shapusan lett, ahol egy nagyobb kápolna s a hittérítő számára lakás épült; iskola s egy szállóhelyiség azoknak számára, kik vidékről jönnek, most van épülőben. Midőn Carthy M. hittérítőszuperintendens meglátogatta az új missziót, egészen meg volt lepetve, látva azt a vonzalmat a népnél, mellyel a kereszténység iránt viseltetik. Szombat este hosszú sorokban érkeztek a hegyek felől két-három napi járó földnyi távolságról. Este könyörgés volt, előkészítésül a másnapi istentiszteletre. Körülbelül 400-an vettek ekkor részt rajta. A vasárnapot egészen Isten igéjének szentelték. Már kora reggel hangzottak a dicséretek s a miaok szinte fáradhatatlanok az éneklésben. Háromszor tartottak istentiszteletet s

a figyelem mindig éber volt, bár az anyák gyermekeiket hátukon hozva jelentek meg azon. Az istentisztelet között a hittérítők a segítőköt tanították be új énekekre, vagy olvastattak s ker. könyveket adtak el. Könyörgéssel zárták be a napot, amelyet csupán az állomástól távolabb lakók nem vártak be. Hétfőn reggel már mindenki utra kelt hazafelé. Cartht meghatotta a megkeresztelteknek komoly buzgósága. Nemesak a bálványimádás és varázslás, hanem megszűnt az erkölestelenség, iszákosság és dobzódás is. A pogány népiünnepek helyébe a hittérítők ker. népiünnepeket rendelték, különösen megkedvelték az aratási hálaadó ünnepet, mikor is a miaok Isten áldásából szép áldozatkésztséget tanusitanak. A keresztények összeköltöznek, úgy hogy több falu van, mely már teljesen keresztényekből áll.

Az utolsó évben ez az áttérési mozgalom a miaokon tul is terjedt. A shapusani aratási hálaadóünnep alkalmával egy idegen nép gyermekei, a leszuk közül, állítottak be többen és tanítót kértek. A hittérítők számának gyarapodásával sikerült ezeket is felkeresni. 4000 láb magas hegyen átvezető fáradságos uton jutott a hittérítő 1908 júliusában hozzájuk s innét a lakakhoz. Nyelvüket nem értette meg, de volt már egy kápolnájuk s szívében vonzódás a kereszténység felé.

Szép reménnyel biztat ez az őslakosság között megkezdett munka. Nem a hittérítők keresték fel ezt a népet, hanem magától jött ez a hittérítőkhez s kereste a Krisztust. Mindenesetre nem mindennapi jelenség! Az elnyomott nép a kereszténységtől remél szabadulást. Ezért térnek meg nemcsak egyesek, hanem egész községek, nők és gyermekek épen úgy mint a férfiak. Ebből magyarázható meg azon jelenség is, hogy az evangéliumnak másokkal való közlésére is felhasználnak minden alkalmat. Örvendetes az az áldozatkésztség is, melyet a miaok szentegyházaik építésénél és fenntartásánál tanusitanak. Kínában ily eredményt a hittérítés története eddig még nem tud felmutatni, ellenkezőleg Kína még mindig terméketlen mező, hol kevés siker kíséri a munkásnak fáradozását. Most persze már Kínában is sok minden megújult, s a hittérítés jövőjére ebben az országban igen nagy jelentősége lesz, ha az őslakosság között életerős keresztény népegyház keletkezik.

Fordította : K. Zs.

Jegyzőkönyv.

Felvétetett a Magyarhoni ágost. hitv. evang. Missziói Egyesület „Missziói Tanácsának“ 1909. évi november hó 18-án Budapesten tartott üléséről.

(Az értekezlet helye: a deáktéri evang. polgári leányiskola tanácsterme.)

Jelen voltak Steltzer Endre és Scholtz Ödön egyesületi elnökök elnöklete alatt: a) az egyesület védői közül: *Stettner* Gyula esperes; b) a missziói tanács tagjai közül: *Pröhle* Károly theol. akad. tanár mint jegyző, *Broschko* Gusztáv Adolf budapesti lelkész, pénztáros, *Morhács* Márton bpesti lelkész, ellenőr; továbbá *Bohus* Károly lk., *Franzfeld*, lic. dr. *Daxer* György vallás-tanár, *Békéscsaba*, *Janoska* György lk., *Liptószentmiklós*, *Kovács* Sándor theol. akad. tanár, *Pozsony*, *Löv Fülöp* lk., *Locsmánd*, *Rédei* Károly lk.,

Pusztaföldvár, lic. theol. *Schmidt* Károly Jenő lk., Pozsony, *Skrovina* Ottó lk., Turócszentmárton, *Steinacker* Róland lk., Svedlér, *Stráner* Vilmos theol. akad. tanár, Sopron; e) mint vendégek: *Bázkik* Pál lk., Nemeskosztolány, *Isó* Vince lk., Győr, *Raffai* Sándor lk., theol. tanár, Bpest.

Távolmaradásukat kimentették a missziói tanács következő tagjai: *Beyer* Teofil lk., Kőszeg, *Mesterházy* Sándor lk., Nemespátró, *Pröhle* Henrik lk., Pozsony.

1. *Scholtz* Ödön egyházi elnök buzgó imádsága után *Steltzer* Endre világi elnök meleg szavakkal üdvözli a megjelenteket s különösen a vendégeket s a missziói tanács ülését megnyitja.

2. A jegyzőkönyv hitelesítésével az értekezlet *Schmidt* Károly Jenő és *Kovács* Sándor missziói tanácstagokat bizza meg.

3. *Scholtz* Ödön egyházi elnök előterjeszti a missziói egyesületnek az alakuló közgyűlés óta kifejtett működéséről, az elnökség intézkedéseiről s az eddig elért eredményekről, valamint egyes függő ügyekről szóló *jelentését*, a melynek következő pontjai adtak alkalmat határozathozatalra:

a) Missziói egyesületünknek 1909 február 20-án Pozsonyban tartott alakuló közgyűlése után *Weishaupt* Márton missziói felügyelő, a ki alakuló közgyűlésünkön a Lipcsei Evang. Lutheránus Missziói Egyesületet képviselte, hazánkban missziói körutat tett s Oroszvár, Nemetjárfalu, Gálos, Sopron, Fertőmeggyes, Harka, Ágfalva, Kőszeg, Loosmánd, Budapest és Ujpázua evang. gyülekezeteiben, valamint a soproni lyceumban a theol. akadémia, a főgymnázium és a tanítóképzőintézet ifjusága előtt missziói előadásokat tartott, mindenütt élénk érdeklődést és szeretetet keltve a misszió ügye iránt.

A missziói tanács *Weishaupt* Márton missziói felügyelő urnak ezen buzgó fáradozásaiért hálás köszönetet szavaz s reméli, hogy a misszióügynök ez a buzgó munkása még más alkalommal is fog hazánkban missziói körutakat tenni.

b) Egyesületünk alakuló közgyűléséről és a vele kapcsolatban tartott missziói ünnepéről az egyházi elnök *emlékkönyvet* adott ki, amely magában foglalja az összes előadásokat, prédikációkat, valamint a jegyzőkönyvet és az alapszabályokat. Ezt az emlékkönyvet az egyesület rendes tagjai tagsági díjuk fejében ingyen kapták meg, nem tagok számára pedig 1 koronáért került elárúsításra, de még körülbelül 100 példány raktáron van belőle. Az emlékkönyv kinyomatásának aránylag csekély költségeit a világi elnök utalványozta az egyesület pénztárából.

A missziói tanács az elnökség ezen eljárását és intézkedéseit helyesséssel és köszönettel veszi tudomásul és felkéri különösen a tanács tagjait, hogy ki-ki saját körében igyekezzék az emlékkönyvet terjeszteni. Ezzel kapcsolatban a missziói tanács köszönettel veszi *Kovács* Sándor theol. akad. tanár ajánkozását, a ki 25 példány elárúsítására vállalkozik.

c) *Morhács* Márton a Pozsonyban tartott missziói beszédének kinyomtatásáért járó költségeket maga fedezte.

Köszönettel tudomásul szolgál.

d) Az alakuló közgyűlés rendelkezésének megfelelően az elnökség ki-nyomatta az *alapszabályokat*.

Tudomásul szolgál.

e) *Egyesületünk tagjainak száma* ez idő szerint: 116 rendes, 124 pártoló, 9 alapító tag, összesen: 249. Alapító tagok: dr. *Zsilinszky* Mihály ő nagy-méltósága*), a soproni felső egyházmegye s annak gyámintézete, a dunán-tuli egyházkerület s annak evangéliomi egyesülete, a dunáninenni és a tiszai egyházkerület, a tiszavidéki egyházmegyei gyámintézet és végül *Véssey* Sándor, a dunántuli egyházkerület új felügyelője, a ki főtiszt. *Gyurácz* Ferenc püspök urnak, egyesületünk védőjének közvetítésével 500 kor. ala-pítványi tőkét bocsátott egyesületünk rendelkezésére.

A missziói tanács a nevezett egyházi testületeknek s ezek mellett különösen mélt. *Véssey* Sándor egyházkerületi felügyelő urnak egyesületünk nagylelkű, áldozatrakész támogatásáért jegyzőkönyvileg szavaz hálás kö-zszönetet.

Az egyesületünk iránti érdeklődés ébrentartása és tagjaink számának gyarapítása céljából a missziói tanács egyszersmind elhatározza, hogy az egyházi lapok útján újabb lelkes *felhívást* intéz evangélikus egyházunk kö-zönségéhez egyesületünk ügyének támogatása érdekében. Ezt a felhívást magyar nyelven *Pröhle* Károly, német nyelven lic. *Schmidt* Károly Jenő, tót nyelven pedig *Janoska* György fogják megszerkeszteni. A felhívásokat aztán külön lenyomatokban is lehet terjeszteni a gyülekezetekben.

Mínthogy alapszabályaink *alapító tagokról* nem szólnak, de a gyakor-latban egyeseknek és testületeknek önkéntes jelentkezése folytán mégis szükségessé vált az egyszersmindenkorra nagyobb összeget fizető tagoknak megkülönböztetése, a közgyűlés utólagos jóváhagyásának reményében ki-mondja a missziói tanács, hogy oly tagok (esetleg egyesületek), a kik az évi tagsági díjnak körülbelül megfelelő tőkeösszeget, legalább 100 (száz) koronát, egyszersmindenkorra fizetnek be az egyesület pénztárába, alapító tagoknak tekintetnek és rendes tagsági jogokat élveznek. Testületek mint alapító tagok e jogokat képviselőik által gyakorolhatják. Az alapító tagsági díjat 4—5 évi részletekben is lehet az egyesület pénztárába befizetni.

f) A lipesei missziói kollegium kérelmére egyesületünk vezetősége 1000 márkát utalványozott az egyesület pénztárából, míg főtiszt. D. *Baltik* Frigyes püspök úr a nála befolyt missziói adományokat közvetlenül küldötte Lipésébe.

A missziói tanács az elnökség intézkedését jóváhagyólag veszi tudomásul és egyszersmind az elnökség útján tiszteletteljesen felkéri a főtiszt-telendő püspök urakat, hogy a náluk befolyó missziói adományokat ezentul továbbítás céljából egyesületünk pénztárába sziveskedjenek beküldeni, hogy így a Lipesei Misszióknak szánt összes adományokat egyesületünk pénztára közvetíthesse, a mi a Lipesei Misszió és a mi hazai misszióegyesületünk között szükséges bizalmi viszony érdekében áll.

*) Már az alakuló közgyűlésen bejelentetett.

A jövőben a Lipcsei Misszió javára szóló adományösszegek évnegyedenként utalványoztatnak az egyesület pénztárából.

g) A Lipcsei Missziói Egyesület meghívta egyesületünket ez idei közgyűlésére s az elnökség írásbeli uton kérdést intézett a missziói tanács tagjaihoz az iránt, hogy egyesületünk képviseltesse-e magát a Lipcsei Misszió közgyűlésén és ki által. A missziói tanács tagjainak egyhangu szavazata alapján *Scholtz* Ödön egyházi elnök utazott Lipcsébe egyesületünk képviselőjében s részt vett a L. M. közgyűlésén és évi ünnepélyein. Az elnök utiköltség címén csupán III. osztályu menetdíjat számított fel Lipcséig és vissza, a többi költségeket maga fedezte. *Scholtz* Ödön egyh. elnök egyszersmind azt is indítványozza, hogy egyesületünk ezentul minden évben küldjön képviselőt a Lipcsei Misszió közgyűlésére.

A missziótanács az elnökség intézkedését helyesléssel veszi tudomásul s a Lipcsei Misszió jövő évi közgyűlésére egyesületünk képviselőjéül *Pröhle* Károly jegyzőt küldi, aki a megbízatást köszönettel elfogadja. Az utiköltségeknek részben való megtérítéséről a költségvetés keretében történik gondoskodás.

h) A Lipcsei Misszió igazgatóságának szivességéből ezen egyesületnek gazdagtartalmu és becses *évkönyvét* egyesületünk minden rendes tagja megkapta az elnökség útján.

A missziói tanács a L. M. vezetőségének hálás köszönetet szavaz az *évkönyvnek* ily nagyszámu példányokban való átengedéseért.

i) A felső-soproni egyházmegye évi közgyűlését megelőző estén egyesületünk egyházi elnöke *Löv Fülöp* dunántuli egyházker. gyámintézeti elnök urral együtt kül- és belmissziói ünnepélyt rendezett a *csávai* gyülekezetben, melynek nagy részvétele mellett az ünnepély fényesen sikerült.

A missziói tanács örömmel vesz tudomást a *csávai* ünnepély rendezéséről s kívánatosnak tartja, hogy az egyházmegyei gyűlésekkel kapcsolatban kül- és belmissziói ünnepek tartása általában szokássá váljék.

j) A *pozsonyi* gyülekezetben a missziói ügy támogatására *missziói leányegyesület* alakult.

A missziói tanács örömmel üdvözlí az első missziói leányegyesület megalakulását s követésreméltó példaként ajánlja gyülekezeteink szives figyelmébe.

k) *Roth* Henrik a Lipcsei Misszió Egyesület szemináriumában tanuló IV. éves magyar missziói növendéket a katonai hatóság katonai szolgálat-tételre hívta be 3 évre. A dunántuli egyházkerületi evangéliomi egyesület kérvényt intézett a kerületi közgyűlés útján az egyetemes gyűléshez aziránt, hogy az egyházegyetem járjon közbe a kormánynál a célból, hogy *Roth* Henrik tekintettel hivatására a katonai szolgálat alól felmentessék. Időközben a Lipcsei Misszió igazgatója arról értesítette egyesületünk egyházi elnökét, hogy a berlini szász követnek sikerült az ottani osztrák-magyar katonai meghatalmazottnál és ennek útján az illető hazai katonai hatóságnál kieszközölni azt, hogy *Roth* Henrik behívását két évvel elhalasztották s akkor is csak 8 hétig kell majd szolgálnia.

Roth Henrik katonai szolgálati ügyének ez a kedvező elintézése örvendetes tudomásul szolgál s a missziói tanács felkéri az egyházi elnököt, hogy

egyesületünk köszönetét levélben tolmácsolja a berlini szász követ előtt, akinek az ügy kedvező elintézése köszönhető.

l) A *Luther-Társaság* titkára felkérte egyesületünk egyházi elnökét, hogy a társaság egyik kiadványsorozata számára írja meg a *misszió történetét*, amire ő késznek is nyilatkozott; de hogy ebben az ügyben a Luther-Társaság közgyűlése miképen határozott, még nem ismeretes.

A missziói tanács a maga részéről is szükségesnek tartja egy oly könyvnek kiadását, amely a misszió ügyét megfelelő módon ismertetné meg egyházunk közönségével s ilyen műnek kiadására felkéri a Luther-Társaságot; egyesületünk egyházi elnökét pedig arra kéri fel, hogy a Luther-Társaság tájékoztatása és határozathozatalának megkönnyítése céljából művének részletesebb tervezetét adja be a társaságnak.

m) Egyesületünk egyházi elnöke a tisztikarral egyetértőleg *hivatalos bélyegzőt* készíttetett az elnökség használatára, kéri ezen intézkedésének jóváhagyását és egyszersmind indítványozza, hogy hasonló bélyegzőt készíttessünk egyesületünk pénztári hivatala számára.

A missziótanács az elnök intézkedését jóváhagyja és indítványát határozattá emeli.

Végül a missziói tanács köszönetet mond az egyházi elnöknek buzgó működéséért és elrendeli, hogy jelentése függelékkepen jelen jegyzőkönyvhöz csatolva az egyesület irattárában helyeztessék el.

4. *Broschko* Gusztáv Adolf egyesületi pénztáros előterjeszti egyesületünk *pénztárának* f. é. november 5-iki állásáról szóló *kimutatását*, amely szerint egyesületünknek

A) *bevétele* volt:

1. Hagyományok- és alapítványokból	K	920.—
2. Tagsági díjakból	„	584.—
3. Adományokból	„	526.36
4. Gyűjtések- és offertoriumokból	„	1620.08
5. Kamatokból	„	30.97
		<hr/>
Összesen	K	3681.41
Kiadás	„	1478.37
		<hr/>
C) Maradvány	K	2203.04

B) *kiadása* volt:

1. A Lipcei Misszió javára	K	1281.50
2. Nyomatványokra	„	120.12
3. Póstköltségekre	„	10.30
4. Utiköltség címén	„	54.40
5. Vegyesekre	„	12.05
		<hr/>
Összesen	K	1478.37

Jelen kimutatással kapcsolatban olvastatott *Morhács* Márton egyesületi ellenőr jelentése, mely szerint egyesületünk ellenőre a pénztárt, a pénztári könyveket és azok mellékleteit, valamint a fenti kimutatást is megvizsgálta

és mindent a legnagyobb rendben talált. Természetes, hogy a jelen évről szóló végleges számadás csak a jövő évi közgyűlésnek lesz előterjeszhető.

A missziói tanács a pénztári kimutatást és az ellenőri jelentést örömmel és megnyugvással veszi tudomásul és úgy a pénztárosnak mint az ellenőrnek hűséges, buzgó működésükért köszönetet mond.

5. Pénztáros előterjesztése alapján a missziói tanács egyesületünk jövő (1910.) évi *költségvetését* következőleg állapítja meg:

A) *Bevétel:*

1. Alapítványokból	K 500.—
2. Tagsági díjakból	„ 600.—
3. Adományokból	„ 600.—
4. Gyűjtések- és offertoriumokból	„ 1700.—
5. Kamatokból	„ 100.—
Összesen	K 3500.—

B) *Kiadás:*

1. A Lipesei Misszió javára	K 2500.—
2. Nyomatványokra	„ 60.—
3. Utiköltség (a lipesei évi ünnepen való részvételre stb.)	„ 100.—
4. Alapítványok tőkésítése	„ 500.—
5. Missziói alapra 10%	„ 300.—
6. Vegyes (póstköltség stb)	„ 40.—
Összesen	K 3500.—

7. Az egyesület pénzeinek kezelésére és hováfordítására vonatkozólag a missziói tanács a közgyűlés jóváhagyásának reményében általában a következőket állapítja meg:

a) Az egyesület pénztárába befolyó alapítványok, hagyományok, valamint az alapító tagok befizetései tőkésítettnek.

b) Az egyesület évi jövedelmét alkotják:

1. az alapítványok, hagyományok és alapító-tagsági díjak kamatai;
2. rendes és pártoló-tagok évi tagsági díjai;
3. nem alapítványszerű adományok;
4. gyűjtések- és offertoriumokból folyó összegek;
5. időközi kamatok.

c) Az egyesület évi jövedelmének 10%-a évenként egy létesítendő misszióalap javára tőkésítendő, amelynek kamatait további intézkedésig szintén az alaptőkéhez kell csatolni. Az egyesület évi jövedelmének csak a 10%-on felül megmaradó része fordítható a Lipesei Misszió támogatására és az egyesület egyéb kiadásainak fedezésére.

d) Határozott célra adott adományokból tőkésítés címén való levonásnak helye nincs.

8. Az alakuló közgyűlés, mely jegyzőkönyvének 8. pont alatti határozatával a Lipesei evang.-lutheránus Missziói Egyesülethez való csatlakozását

kimondotta, ugyanezen jegyzőkönyvi pontban a missziói tanácsra bizta a *Lipcei Missziói Egyesülethez való viszonyunknak közelebbi meghatározását.*

Az egyházi elnök javaslata alapján a missziói tanács erre vonatkozólag abban a reményben, hogy a Lipcei Misszió vezetősége is hozzájárul, a következő határozatokat hozza:

a) A Magyarhoni ág. h. evang. Missziói Egyesület mindaddig, amíg önálló missziói mező megműveléséhez foghat, a Lipcei evang.-luth. Missziói Egyesülettel lép összeköttetésbe, az ezen egyesület kötelékébe lépő magyarországi ág. h. evang. missziói növendékek kiképeztetéséről erejéhez képest gondoskodik s főképen azon missziói állomások fenntartására törekszik, amelyeken idővel ezen magyarhoni ág. h. evang. hittérítők a Lipcei Misszió munkamezején működnek.

b) Evégből a Magyarhoni ág. h. evang. Missziói Egyesület rendes bevételeinek azon részét, amely az alapúl tőkésítendő 10% és a folyó szükségletek fedezésére szükséges összeg levonása után fennmarad, negyedévi részletekben a Lipcei Misszió pénztárába szolgáltatja be.

c) Ezen szolgálatok fejébe a Magyarhoni ág. h. evang. Missziói Egyesület kiköti magának azt, hogy a missziói munkában való aktív közreműködése és az első pontban foglalt határozatok helyes keresztülvitelének figyelemmel kísérése céljából évenként szavazati joggal bíró képviselőt küldhessen a Lipcei Misszió közgyűlésére.

9. Az alakuló közgyűlés jegyzőkönyvének 12. pontjában említett *missziói gyermeklap* megindításának ügye, minthogy az állandó munkatársak köre még nem alakulhatott meg, egyelőre függőben tartatik.

10. Felmerülvén *egyesületi alapszabályaink belügyminiszteri jóváhagyásának kérdése*, a missziói tanács megbizza az egyesület tisztviselői karát, hogy e kérdés beható tanulmányozása alapján véleményes javaslatot terjesszen a következő missziói tanácsülés elé.

11. *Scholtz* Ödön egyházi elnök, mint a Missziói Lapok szerkesztője javaslatot tesz aziránt, hogy az egyesületünk pénztárába befolyó adományok és tagsági díjak évnegyedenként a Missziói Lapoknak egy-egy számában együttesen nyugtáztassanak. Ennek megfelelően a Missziói Lapok ezen 4 száma tisztán a missziói ügynek volna szentelve s az illető számokat az egyesület összes tagjai megkapnák, míg a misszió egyesület ezen számok kinyomtatásának költségeihez erejéhez képest hozzájárulna.

A missziói tanács *Scholtz* Ödön javaslatát köszönettel elfogadja s felkéri őt, hogy a Missziói Lapok illető számainak kinyomtatási költségeire nézve a legközelebbi ülésen tájékoztatást adjon, hogy így megállapítható legyen, mily összegben válik szükségessé egyesületünk hozzájárulása a nyomtatási költségekhez.

12. A budapesti lelkészi kar szíves meghívására a missziói tanács elhatározza, hogy egyesületünk *jövő évi közgyűlését Budapesten* fogja tartani a husvét és pünkösd közé eső időszakban. Ezzel kapcsolatban a fővárosnak lehetőleg összes evangélikus gyülekezeteiben, illetőleg templomaiban missziói ünnepélyeket fogunk tartani, kapcsolatba hozva azokat a belmisszió ügyével

is. Az ünnepélyek programjának közelebbi megállapítását a missziói tanács az elnökségre és a budapesti lelkészi karra bizza.

13. Miután a missziói tanács végül még köszönetet szavaz a deáktéri polgári leányiskola igazgatóságának a tanácsterem átengedéseért, az ülés az egyházi elnök imádságával véget ért.

K. m. f.

Steltzer Endre,

világi elnök.

Scholtz Ödön,

egyházi elnök.

Pröhle Károly,

jegyző.

Lic. Schmidt Károly Jenő,

mint hitelesítő.

Kovács Sándor,

mint hitelesítő bizottsági tag.

Németországi utazásom.

Irta: **Scholtz Ödön.**

(14. folytatás.*)

Nürnberg Bajorországnak nagyságra nézve második városa; 300.000 lakosának túlnyomó többsége evangélikus; világhírű szép templomai: a St. Sebald-, St. Lorenz-Kirche stb. szintén evangélikus templomok. A belváros még ma is a régi, híres Nürnberg képét mutatja, mert az állam, a városi tanács, az egyházi hatóságok s a magánosok vetekednek, hogy az egyes épületek javításánál s átépítésénél, sőt egész új házak emelésénél is, a régi nürnbergi stílust megőrizték és fenntartsák. A lakóházak csinos erkélyei, magasratörő oromfalai s meredek cseréptetői teljes összhangban állnak a remek templomokkal s nyilvános emlékművekkel, minek következtében az utcák festői változatosságot nyújtanak s még ma is visszatükrözik azt a virágzást és jólétet, melynek a város és polgárai a reformáció áldásos hatásaképpen Nürnberg aranykorában, a 16. században örvendtek. A Pegnitz folyó két részre osztja a várost, mely részek hat köhíddal vannak egymással összekötve. A belvárost övező régi védfalat ma már nagyrészt lebontották s helyét gyönyörűen parkirozták; csak a legfestőibb részleteket s kivált az egyes tornyokat hagyták meg, hogy mutassák a késő utókornek, hogyan erősítették meg hajdan az ellenség pusztító hatalma ellen a városokat. *Ma* Nürnberg már régen kinőtt ezen falakon s a külső új városrész a belvárostól nagyon is elütő modern képet mutat.

Október 19.-én korán reggel a Pegnitz balpartján fekvő városrészt uraló, tiszta goth stílusban épült kéttornyu St. Lorenzkirche-be mentem, mely Nürnberg legnagyobb s legszebb evang. temploma. Ezen templomot egy már 1162-ben a szent sir emlékére emelt kápolna helyén, 1278-tól 1477-ig építették. Homlokzata nagyszerű látványt nyújt. Két tornya 77 m. magas s a köztük emelkedő oromfalon a 10 m. átmérőjű *rózsa* (kőablak) tündököl, mely felett egy tornyocskában egy kis ezüstharang csüng. Bár már a

*) Ezen utleírás eleje a „M. L.” X., XI. és XII. évfolyamában van. Az évfolyamok egyenként 5 K.-ért még kaphatók. *Szerkesztő.*

reformáció korában az evangélikusok tulajdonába jutott, belseje még mindég egészen olyan, mint a katolikus korban volt, úgy hogy az idegen inkább katolikus mint evangélikus templomnak nézné. Persze, most a sok oltár a remek szép oltárképekkel s drága felszereléssel csak történeti emlék számba megy s istentiszteletnél csak az új főoltárt s az új szószéket használják. Kiváló fényt ad a templomnak a 9 oltárablak, melyekkel a színpompa tekintetében kevés templom vetekedhetik s melyek közül az 1480-ban Volckamer által készített ablak, mely Jézus családfáját ábrázolja, világhírű. Mivel a sekrestyéből éneket hallottam, oda mentem. Reggeli könyörgés volt, melyen ezuttal egy öreg lelkész, a nyugdíjba vonuló Heller dékán és bajor egyháztanácsos, Nürnberg első lelkésze bucsuzott leghivebb hiveitől. Illérről és Elizeusról beszélt vagy 50 férfi és nő hallgatójához, kiknek nem egyszer könny ragyogott szemükben. Csodálkoztam, hogy ily kevesen voltak, de az egyházi elmondta, hogy a bucsúistentiszteletet már régebben megtartotta óriási hallgatóság előtt s most csak azért tartott még reggeli könyörgést, mivel ma lép tényleg nyugdíjba s azért vannak oly kevesen, mivel csak legbensőbb hivei értesültek róla. Különben Nürnbergben az istentiszteletek vasárnap mindég igen látogatottak s kivált előtte való vasárnap, mikor Stöcker Adolf*) nyug. udvari lelkész prédikált az ifjusági egyesület évi ünnepén, oly zsúfolásig megtelt volt épen ez a Lorenzkirche, hogy száz meg száz ember be sem fért s kénytelen volt eltávozni.

A templom előtt áll az 1589-ben Wurzelbauer által emelt hires erénykut (Tugendbrunnen), melyen 6 nőalak, kiknek melléből folyik a víz, a 6 főerényt ábrázolja. Én azonban a Fleischbrücken a Pegnitzen áthaladva Nürnberg másik hires evang. temploma a St. Sebalduskirche felé siettem. Ez a góth stílu templom is már a 13. század első felében épült, de 1888 óta művésziesen renoválták, úgy hogy most teljesen újjászületve áll előttünk. Kivülről az északi oldalon az u. n. menyasszonyi kapu köti le a figyelmet, mely felett egy dombormű az 5 eszes és 5 bolond szüzet ábrázolja. A templomhoz épült Szt. Péter-kápolna középső ablakán egy 18 métermázsas sulyu óriási feszület van, melyet 1625-ben feketére festettek, hogy az ellenség ne vegye észre, hogy értékes ércből készült, amiért a nürnbergiek a „Herrgottschwärzer“ gúnynevet kapták. A templom belsejében a bolthajtás 22 karsu oszlopon nyugszik, melyek mindegyike 23 m. magas. A benyomás itt is egészen katolikus, mivel a főoltáron kívül a sok mellékoltár s minden még a kath. korszakból származó egyéb tárgy benne van. Különös értéket képvisel itt magának szent Sebaldus-nak siremléke, mely Nürnberg világhírű szobrászának Vischer Péternek mesterműve, ki öt fiával 1506-tól 1519-ig dolgozott „a német művészet ezen legfőbb szentségén“. A sok nagyértékű oltárkép közül egynéhány Nürnberg hires festőművészenek Dürer Albrechtnek alkotása.

Mindjárt a hatalmas Sebalduskirche megett fekszik a szintén evangélikus kis Móríc-templom, melynek egyik oldalához hozzá van építve a hires

*) Ezen igazi egyháznagy éltérját ez évfolyamban közöljük. Szerkesztő.

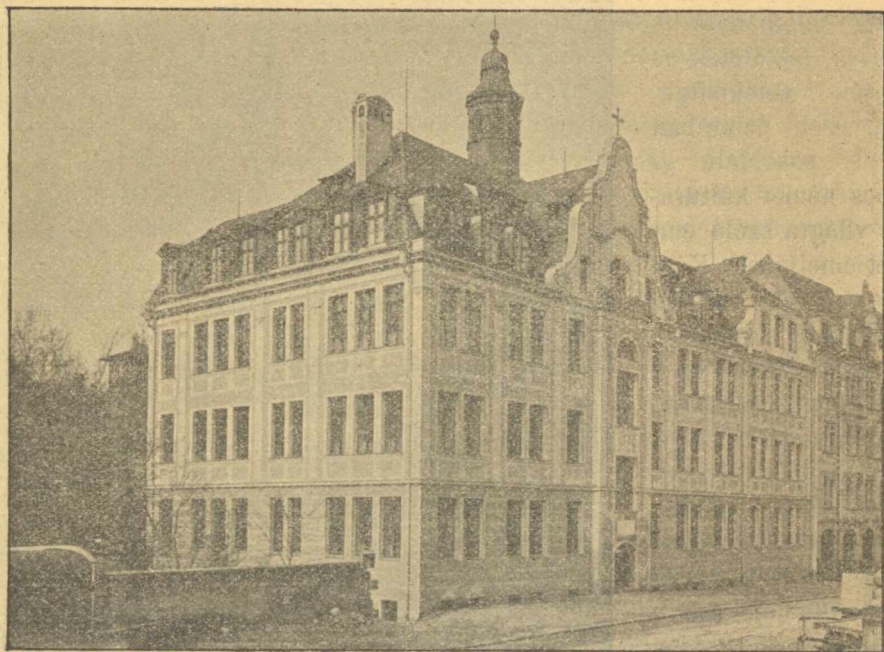
„Bratwurst-Glöcklein“, ezen két keskeny szobából álló kis vendéglő, mely még a 14. századból származik és egykor a leghirvevesebb nürnbergi mesterek: Dürer, Sachs stb. törzsvendéglője volt. Ez a helyiség még ma is ugyanolyan berendezésű, mint a 15. században volt, az ember ugyanazon padokon ül, ugyanazon asztalokon étkezik mint a régmúlt idők ama híres emberei s az ételt és italt is ép olyan módon nyújták mint akkor, amiért is nem fordul meg Nürnbergben idegen, aki a Bratwurst-Glöckleint fel nem keresné.

Innen a főrészeiben 1616—1622-ig olasz renaissance stílusban épült s 1885-től 1888-ig renovált városházára mentem. A nagytermet, melynek építése még 1340-re megy vissza, s melyet csak kiválóan ünnepélyes alkalmakkor használnak, világhírű Dürer-festmények díszítik, így I. Miksa császár bevonulása Nürnbergbe. Az egyik főajtó felett ez a régi mondás díszlik: „Eins manns red ist eine halbe red, man soll die teyl verhören bed“. A városháza egyáltalán vetekedik nem egy más város híres képtárával. A lépcsőházban Ritter óriási festménye hívja fel a figyelmet: A birodalmi kincseket Nürnbergbe hozzák 1424-ben. A városi tanács üléstermét a bajor királyok képei díszítik, míg a kisteremben: az 1902. évi császárparádé és „Osiander megmutatja Hanns Sachsnak Luther képét“ a legfeltűnőbb alkotások. A polgári házasságkötéshez külön csinos terem áll rendelkezésre, melyet csak erre a célra használnak s melynek praktikus berendezése meglepő. Egy külön képtárteremben még ezek a képek érdemelnek figyelmet: Feuerbach, Amazonok csatája; Weigand, Luther esküvője; Kreling, A Tilly által ostromolt magdeburgiak az utolsó urvacsorához járulnak; Ritter, Gusztáv Adolf bevonul Nürnbergbe; Schuch, Gusztáv Adolf temetése stb. A városházán elhelyezett ezen s más képek is mutatják Nürnbergnek kifejezetten protestáns jellegét.

A városházától meredek ut vezet fel a régi várba, melynek egy része a királyi család részére van ma is berendezve. Ötzigletű tornya, melyben a régi időből származó még ma is borzalmat keltő kinzószereket mutogatják, állítólag Nürnberg legrégebbi épülete. A másik toronyról (Vestnerturm), melynek ablakai 150 méterrel vannak a városháza felett, remek kilátás nyílik a hatalmas városra s vidékére. A toronyőr Wildner Keresztély lelkesen mutogatta felülről a város sok nevezetességét s kivált a sok szebbnél-szebb evang. templomra hívta fel a figyelmet. A bajor protestánsok általában rendkívül buzgók s az egyházhoz való szeretetteljes ragaszkodás meghatóan nyilvánult ezen egyszerű embernél is. Mikor megtudta, hogy lelkész vagyok, elbeszélte, hogy nemrég egy előkelő nőnek magyarázta innen felülről Nürnberg látványosságait, kitől néhány nappal utóbb levelezőlapot kapott ezen verssel: „Wo du auch dein Haus mögst bauen, In den Tälern, auf den Höh'n, Immer lass nach Salems Auen Dir ein offen Fenster steh'n“ — de eddig senki sem tudta neki megnevezni a vers szerzőjét. Kopott bibliája s énekeskönyve bizonyosságot tettek azon állítása mellett, hogy legszivesebben ezen könyveket olvassa. A 110 méter mélységű kutat II. Konrád idejében építették, tehát már 800 éves. Harminc évig dolgoztak rajta, ami nem csoda,

mert a várhegy kemény terméskőből áll s azt kellett az akkori primitív eszközökkel átfurni. A kut vizmagassága ma is 12—15 láb.

Leérve, a kath. Frauenkirche-t néztem meg, melyet 1816-ban az akkor még csaknem kizárólag evang. város nagylelkűen átengedett a bevándorolt katolikusoknak. Találunk-e erre megfordított példát? . . . A templomnak nincsen tornya, de egyébként igen szép, bár az említett 2 evang. templomnál sokkal kisebb góth stílusú építmény, belül gazdag szin pompával. Utóbbi időben azzal hálálja meg a kath. klérus a prot. város ezen adományát, hogy Urnapkor innen kiindulva, fennálló tilalom s az evangélikusok megbotráncozása és tiltakozása dacára, egyre több utcára kiterjedő körmenetet rendez.

A nürnbergi ev. luth. felsőbb leányiskola.

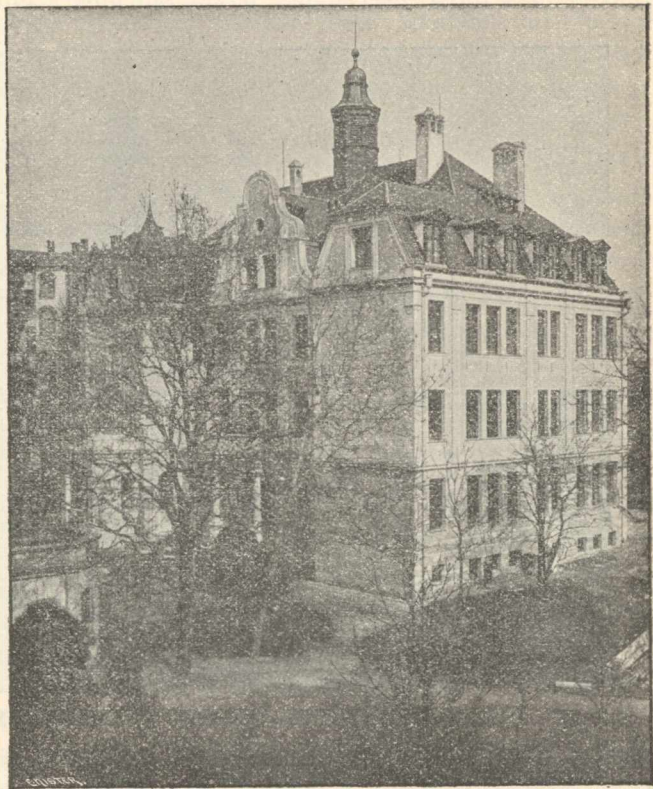
Különben a katholicismus bevándorlás folytán erősen terjed Nürnbergben. Ma már több templomuk, kolostoruk, iskolájuk s kórházuk is van s egyre támadóbb viselkedést tanusítanak.

De ki tudná csak fel is sorolni azt a sok értékes és ritka műkincset, amely ezen mesés szépségű városban lépten-nyomon a szemlélő elé tárul. A 14. századból származó „szép kut“ megnézése után, Hans Sachsnek még ma is a régi alakban fennálló egykori házához mentem. Az ódon épületen egyszerű márványtábla hirdeti, hogy ez volt „Hans Sachs mesterdalnok és cipésmester lakóháza 1542—1576“. S a ház előtt van a mester szobra, amint köténnyel a háromlábu széken ül s jobbában ceruzát, baljában pedig könyvet tartva elmereng gondolatain. Jellemzőbben alig lehetett volna ezen originális ember emlékéért felújítani az utókor előtt, aki egyszerű kézmíves létére lelkes dalaival nyitott utat százezrek szívébe a Luther által megindított reformációnak.

Az egész délutánt a germán nemzeti muzeum megtekintésére fordítottam, mely gazdagságra nézve vetekedik a világ leghiresebb ilyenmü intézményeivel s fiatal kora dacára a legtöbbet már felül is múlja. A muzeum egy erre a célra 1857-ben átépített régi volt karthausi kolostor 96 óriási termében van elhelyezve s mű- és kultúrtörténeti-, pénz-, érem- és pecsétygyűjteményeket, rézmetszeteket, több mint 200.000 kötetből álló könyvtárt, ritkaságokat őrző irattárt stb. tartalmaz s olyan sokoldalú, hogy hetek sőt hónapok kellenének csak félig meddig alapos áttanulmányozására.

Az összes tárgyak a világon mindenféle elszórt német nép önkéntes adományai s egyesek, testületek és városok vetekedtek, hogy ezen palotában az oly sokoldalú és alapos német kultúrának világra szóló emléket emeljenek. Képzeltető, hogy milyen fáradtan s kimerülve távoztam este ezen mesés gazdagságu muzeumból.

Másnap október 20-án délben Neuendettelsauba igyekeztem s a rendelkezésemre álló délelőttöt a Zeltnerstrasse 19. sz. a. fekvő s Neuendettelsau által létesített ev. luth. felsőbb leányiskola megtekintésére fordítottam. Hiszen ujjában

A nürnbergi ev. luth. felsőbb leányiskola hátsó része.

mi is nyitottunk több evang. felső és felsőbb leányiskolát, mivel azon helyes megismerésre jutottunk, hogy a család vallásos életében a nő játssza a legfontosabb szerepet s így a jövő anyák *vallásos* nevelése az egyházra nézve elsőrendű jelentőséggel bír. Kiváló érdekességgel bírt reám nézve ezen *igazán evangélikus* felsőbb leányiskola megismerése még azért is, mivel a vele való összehasonlítás révén helyesebben ítélnem meg a mi hazai hasonló intézeteink esetleges fény és árnyoldalait.

Nürnberg polgársága, mint a német városi Spieszbürgerek általában, tulzó liberális szellemü s ez a szellem hatja át a városi iskolákat is, ami a gyermekek vallásos nevelése szempontjából egyre károsabbnak és veszedel-

mesebbnek bizonyult. Másrészt a katolikusok mint mindenfelé úgy itt is nagy zárdát létesítettek, melyben apácák tanítanak s hová, pozitív irányú evang. nőnevelő intézet híján, a hívő evang. családok is előszeretettel küldték leányaikát. Ezen kinos helyzet vezette az *evangélikus iskolaegyesület* nürnbergi fiókját arra a gondolatra, hogy a *német evang. nőegylet* nürnbergi fiókegyesületével szövetkezve evang. felsőbb leányiskola felállítására törekedjék. Az eszme lelkes és áldozatkész visszhangra talált a város előkelő vallásos köreiben, s midőn a neuendettelsau diakonisszaház késznek nyilatkozott az intézet vezetésére, azt 1901 szept. 16-án 4 osztállyal és 1 továbbképző tanfolyammal 7 diakonisszanővér vezetése alatt, eleinte bérelt helyiségekben megnyitották. Az intézetbe azonnal 85 növendék iratkozott be.

Képzeltető, hogy a liberális körök, kiknek a komoly vallásosság érvényesülése talán sehol sem oly kellemetlen mint az iskolában, milyen ellenszenvvel sőt rosszindulattal fogadták, kivált a rendelkezésükre álló lapokban, az új iskolát, — de ez a hívő köröket csak annál inkább meggyőzte az intézet szükségességéről. Azért minden erejüket az iskola fejlesztésére fordították, úgy hogy az intézet tíz osztályra kiépítve s internátussal kiegészítve, már 1904 ápr. 11-én a legmodernebb igényeket is kielégítő, — saját épületébe vonulhatott, melynek felszentelésénél hangoztatták, hogy a felsőbb leányiskola azon jogukra és kötelességükre akarja figyelmeztetni az evangélikusokat, hogy gyermekeik nevelésénél is ragaszkodjanak az evangélikus elvekhez, mert csak így remélhetnek, egy hitén szeretettel csüngő s ahhoz szívósan ragaszkodó új nemzedéket. Jelenleg a 10 osztályú intézetnek 473 növendéke van s oly látogatottságnak örvend, hogy a IV—VII. osztályok mindegyikénél párhuzamos osztályt kellett létesíteni.

Az intézet tulajdonképen két épületből áll. Az utcára néző ház az internátus, mely azonban csak 22 növendék számára van berendezve; míg a tulajdonképeni iskolaépület belül, egy remek szép kert közepén fekszik. Amint az udvarba léptem, épen óráköz volt, úgy hogy a gyermekcsereg vígan játszott az udvaron s öröm volt nézni, milyen szeretettel csüngenek a fehér fejkötős tanítónővéreken, azok pedig a gyermekeken. De ez természetes és. Hiszen a diakonisszák lemondva minden földi *hiúságról* és *vágyról*, teljesen Jézusnak szentelték életüket s az ő szelid szeretetével vezetik a gyermekcsereget is ahhoz, aki maga mondta: Hagyjátok hozzám jönni a kisdedeket.

Az egyik nővér mindjárt felém jött s amint bemutatkoztam s elmondtam, hogy az intézetet szeretném megtekinteni, a fogadó terembe vezetett, hol az intézet igazgatója, von Wieland Berta diakonissza-főnöknő igen barátságosan fogadott. Elbeszélte, hogy ő az *iskola* vezetője, míg az *internátus* élén Steinlein Erzsébet nővér áll. Az intézetben különben 12 diakonissza nővér és 6 világi tanítónő működik, de az utóbbiak is a neuendettelsau diakonisszaintézeti tanítónőképezdeből kerültek ki s idővel rendszerint a világi tanítónők is diakonisszák lesznek. Az egész nevelést mély vallásos szellem hatja át s a házban ezen igaz és őszinte kegyességből kifolyólag a legderültebb hangulat uralkodik. Egy-egy osztályba nem vesznek fel többet 40 gyermeknél s a heti óraszám az egyes osztályokban 20 és 32 között váltakozik. A három alsó osztályban

hetenként 3, a hét felső osztályban *hetenként 4 vallásóra* van. A vallást az egyes osztályfőnöknők tanítják, — de a káté tanítása, mely a IV. osztályban kezdődik, kiváló lelkészekre van bízva. Hetenként egyszer eljön Neuen-dettelsauból Götz lelkész, az intézet felügyelője, ki maga is tanít és pd. a VIII. osztályban kátét s a IX.-ben egyháztörténetet. Hogy a vallástanból mennyit vesznek át, arra álljon itt néhány példa. A IV. osztály*) penzuma: 17 ószövetségi s 23 ujszövetségi történet, kátéból a tiz parancsolat, emlékelésül 50 bibliai mondás, 5 *egész* egyházi ének, az I. főrészt magyarázattal s az I. és II. hitágazat magyarázattal. A VII. osztályban:**) A messiási jövendölések s azok beteljesedése az új szövetségben, az új szövetségből az apostolok kiküldetése, Péter hitvallása, Jézus megjelen a 11 apostolnak, a missziói parancs — és 17 történet az apostolok cselekedeteiből. Kátéból a 4., 5. és 6. főrészt. Emlékelésül mind a 6 főrészt ismétlése magyarázattal, imák, Luther reggeli- és esti imája, 50 bibliai mondás és 8 *egész* ének. A reál tárgyak mellett kiváló súlyt fektetnek a francia nyelvre, melyből a IV. osztálytól kezdve heti 4, a X. osztályban heti 5 óra van. A VII. osztálytól kezdve heti 4 órában az angol nyelv is kötelező. A rajzolásra, festésre, zenére, énekekre és kézimunkára a legnagyobb gondot fordítják s tanítják a gyorsírázatot is stb.

Az intézet a növendékek erkölcsi nevelését és általános kiképzését az evangélikus hitvallás alapján igyekszik megvalósítani s ebben rejlik nyitja azon nagy népszerűségnek, melynek a hívő körökben örvend. Bár a tandíj igen magas, az I—III. osztályban évi 72 K., a IV—VI. osztályban 96 K., a VII—IX. osztályban 120 K. s a X. osztályban évi 144 K., a növendékek száma mégis egyre növekedik, úgy hogy majdnem minden évben új parallel osztályt kell nyitni.

Az épület disze az *imaterem*, melyben a házban lakók részére minden este 7 órakor istentiszteletet tartanak s hétfőn a IV. osztálytól kezdve az összes tanulók bevonásával mindig istentisztelettel kezdik a hetet.

Az imaterem megtekintése után a főnöknő szives volt néhány tanterembe is bevezetni, hogy a tanítást is lássam és megfigyelhessem. Mindegyik teremben megmondta a tanulóknak, hogy ki vagyok s távozásomkor néhány buzdító szót intézhettem az osztályhoz. Az egyik tanteremben tanító diakonissza, Pailler Kuna nővér a lelkemre kötötte, hogy adjam át üdvözlét a pozsonyi anyaház főnöknőjének, Billnitzer Matild nővérnek, mely megbízatásnak e helyen teszek eleget. Mindenütt példás fegyelmet s kiváló eredményt tapasztaltam. A rend, tisztaság és a felszerelés gazdagsága valóban meglepő. A gyermekek előtt a főfalon minden teremben művészi kivitelű nagy feszület van, megfelelő bibliai verssel, hogy folyton előttük legyen az, aki minden mi tudásunk mellett az ut, az igazság és az élet. De a lélek templomát, a testet sem hanyagolják el. A tágas tornaterem mellett a szabadban nagy játszótér áll a testedzés szolgálatában, amely télen korcsolyapályául szolgál. Az internátusban is minden lépten-nyomon meglátszik a

*) Ez nálunk a népiskola 4. osztálya.

**), Nálunk a polg. leányiskola 3. osztálya.

nővérek gondos rendszeretete s jólesően érint az a meleg bensőség, mely a leánykákat a nénikékkal összeköti. Itt az évi díj, a tandíj beszámításával 1080 korona. Az egész intézetben uralkodó fesztelenséget talán legjobban illusztrálja az, hogy a főnöknőt, kinek mindenkihez volt egy szives szava, a tanítónók s a növendékek mind így üdvözölték: „Guten Tag, Schwester Berta“.

De az idő haladt s így meg kellett válnom ezen kedves intézettől, mely nemcsak névleg, hanem *valósággal evangélikus iskola*. A főnöknő azonban nem engedett egyedül, hanem elkísért a szállodába, hová még podgyászomért kellett menni s aztán az állomásra, sőt levelet is adott Neuendettelsauba, hogy ott is szívesen fogadjanak.

Utközben még sok mindent beszélt az intézetről. Elmondta, hogy a szomszéd házat és kertet, mely eladó volt, bár még ugyis nagy adósságuk van, drága pénzen megvették, mert az intézetet fejleszteni akarják s az ilyen alkalmat nem szabad elszalasztani. Elbeszélte, hogy a felsőbb osztályokból kimaradó növendékek havonként egyszer összegyülekeznek az iskolában, hogy a lelki érintkezés tanuláskor befejezése után is fennmaradjon köztük s a nővérek között. A felsőbb osztályok növendékeivel a nyári hónapokban átlag minden második héten kirándulást tesznek, mely alkalommal az iskolai fegyelmi szabályzatokat felfüggesztik, hogy a gyermekek egészen fesztelenül érintkezhessenek tanítóikkal s kitarhassák előttük szívüket. A bennlakó leánykák sűrűn felkeresik Nürnberg gazdag gyűjteményeit s a jó koncerteket s ilyeneket az intézetben is rendeznek. Szerinte főcéljuk olyan egyének nevelése, akik minden életviszonyok között jól megállják helyüket s evangélikus egyházuknak úgy szavukkal mint tetteikkel becsületére váljanak.

Az állomáson egy egész sereg nővért találtunk, akik — szombat lévén — mind Neuendettelsauba igyekeztek, hogy a vasárnapot ott tölthessék. A főnöknő megismertetett többel közülök, mire megköszönve lekötelező sziveségét elbuesztunk, hogy tovább utazzak lutheránus egyházunk egyik legáldottabb klasszikus helyére Neuendettelsauba.

(Folytatása következik.)

Tudom kinek hittem.

Egyházi beszéd. Irta és elmondotta **Frank Arnold**, hamburgi lelkész.*)

Fordította: **Mesterházy Sándor**.

„Mert tudom kinek hittem és bizonyos vagyok benne, hogy Ő az én nála letett kincsemet meg tudja őrizni ama napra.“ (II. Timoth. 1., 12.)

Ha valamely kertész hivatásában hosszú éveken át fáradságtalanul munkálkodott és egy szép rózsás kertet nevelt, akkor az joggal beszélhet

*) Frank Arnold, a hamburgi zsidó-misszió lelkésze s a „Zions Freund“ szerkesztője a múlt év végén ünnepelte meg 25 éves lelkészi jubileumát. Ez alkalommal tartotta ezen egyházi beszédet, mely mutatja, milyen újjászülető hatást gyakorol Jézus helyes megismerése még ma is a lélekre. Nem csoda, ha Frank, ki maga is megkeresztelt izraelita, nemcsak maga találta meg Jézusban üdvét, boldogságát, hanem már sok száz volt hit-sorsosának is megmutatta a Hozzá vezető utat. Bárha mi is mindnyájan vallhatnánk vele: Tudom, hogy Jézus a Messiás! Tudom, hogy Jézus az én Üdvözítőm!! Szerk.

rózsatenyésztésről. Ha valamelyik tanító tanítványait hosszú időn át sikerrel oktatá, akkor az szakmájában tekintélyé lett. Ugyanez áll a lelkeszi hivatásra is. Élettapasztalatunk feljogosít minket a szólásra.

Isten kegyelméből 25 éve annak, hogy nekem megengedettett, miszerint szemeimet, — szent hivatásomnak megfelelően, — az én Uram Jézus Krisztusomra irányozzam, Ő hozzá mindjobban ragaszkodjam és áldásaiban részesülhessek. Azért ma saját tapasztalatom alapján hangoztathatom: „**Tudom kinek hittem**“.

I. Tudom, hogy Jézus a Messiás.

a) Az Istennek amaz igéje, mely az én lelkembe fényt árasztott, mely engem Jézus Messiás-volta felől bizonyossá tett és amely által én az élő hitre eljutottam, meg van írva Lukács evangéliumának 4-ik része, 14-ik és következő verseiben. Itt le van írva, hogy Jézus, az Isten lelke által erősítve, ismét Galileába érkezett, Názáretbe, az ő városába ment és szombatnapon, — szokásához híven, — a zsinagógában megjelent. Ott kezébe adták Ezsaiás prófétának könyvét. Ő meg kinyitá azt és olvasá a 61-ik részt, hogy az Ur Istennek Lelke vagyon Őrajta, hogy adatott Neki hatalom: a szegényeknek az evangéliumot prédikálni, a töredelmes szívűeket megvigasztalni, a vakoknak szemök világát megadni és az Ur jókedvének esztendejét hirdetni. Azután behajtá a könyvet, odaadá azt a szolgának, leült és míg mindenek szemei rajta függének mondá: „*Ma teljesedett be ez Írás a ti hallástokra*“.

Kedves Hallgatóim! Mikor én ezt olvastam, akkor magamban ezt mondtam: Ha van a földön igazság, ugy ez az, hogy Jézus a szenthelyen világosan bebizonyítá, miszerint Ő az, akiről a próféták jövendöltek és akit Izráel legjobbjai és legnemesbjei ugy vártak. Igen, Ő a Messiás, az Istennek ama Felkentje; és tanítványai ezt észrevették és vallották. András testvéréhez: Simonhoz sietett és mondá néki: „Megtaláltuk azt, aki felől irt Mózes a törvényben és a Próféták, tudniillik a Názáretbeli Jézust, Józsefnek fiát“. (Ján. 1, 40—46.)

Az az *állványzat*, melyet Hamburgban a három évvel ezelőtt leégett Szent-Mihálytemplom újraépítése alkalmával emeltek, nagy és remek mű; de majdha a templom építése befejeződik, akkor ez a burkolat el lesz távolítva, mert ez csak eszközül szolgál a templom felépítéséhez. Az ószövetségnek prófétai szervezete, papsága és királyi intézménye, összes jövendölése és jelképes beszéde hasonlók valának amaz állványzathoz; utaltak azok arra a bekövetkezendő nagy eseményre. Mikor Jézus, mint az Istennek felkentje fellépett, akkor Ő benne a prófétát, a főpapot és a királyt is látták az emberek. És mikor Ő a Golgota hegyén kiáltá: *Elvégeztetett*, akkor a templom kárpítja kettéhasada, az Atyához vivő ut szabaddá lőn, a régi háztartás megszűnt és az állványzat leomlott.

Mindazok, akik Jézust, mint Üdvözítőjüket befogadták, életet és üdvöt nyertek általa, de azok, akik őt elvetették, jövevények és zsellérek, meg-

fáradott és megterhelhetett emberek lettek, kik előtt az ószövetség is be nem teljesült és titokzatos könyv.

b) *Tudom, hogy Jézus Krisztus az élő Istennek Fia*, aki magáról azt mondá: „Én szelid és alázatos szívű vagyok“ (Máté 11. 29.), aki nem dicsőítette magát az emberek előtt és aki így szólt: „Aki engemet lát, látja az Atyát“ (Ján. 14. 9.), „Én és az Atya egy vagyunk“ (Ján. 10. 30.), „Teljes hatalom adatott nékem mennyen és földön“ (Máté 28, 18.). Mivel Ő Isten Fiának mondotta magát, azért a főpap által halálra ítéltetett. De Ő nemcsak vallá, többszörösen is, — hogy Ő valósággal az Istennek fia, hanem *lénye is bizonyítja ezt*. Még ellenségei is így szóltak felőle: „Soha ember még úgy nem beszélt, mint ez az ember“. (Ján. 7, 46.) És amiképpen tanított, azonképpen cselekedett is, élt is. Jézus a legnagyobb még a legszentebbek között is. Benne látjuk azt a mérhetlen nagy szeretetet, mely a mások javáért képes feláldozni magát. Lényének minden vonásáról az Ő isteni volta ragyog felénk és önkéntelenül is indítatva érezzük magunkat, hogy Őt csudáljuk, tiszteljük, szeressük, imádjuk és Nátánaellel rebegjük: „Te vagy az Istennek ama Fia, te vagy Izráelnek ama Királya!“ (Ján. 1, 50.)

Ha valamely utas a völgyből a Mont-Blankra, a hegyek királyára feltekint, akkor úgy vélekedik, hogy nagyon rövid idő alatt feljuthat annak tetejére; de ha ez a vándor néhány ezer méter magasságra feljut, akkor azt veszi észre, hogy amaz óriási hegynek csúcsa a felhőkbe ér, szinte az égbe nyúlik és az sokkal magasabbnak látszik előtte mint az imént. Így van, ha mi emberek messziről nézünk Jézusra. Azt gondoljuk, hogy hasonlók lehetünk ő hozzá; de ha komoly elhatározással kezdünk úgy gondolkodni, érezni és cselekedni, mint Jézus, akkor hamar belátjuk, hogy nagyon is eltörlünk mellette és Ő óriási módon emelkedik előttünk az ég felé, az Isten felé és mentül nemesebben és fennköltebben gondolkodik valaki, annál inkább megismeri az Üdvözítőnek utolérhetetlen nagyságát. Keresztelő János, az emberiségnek e legkiemelkedőbb alakja azt mondá az ő mesterének: Én, nem hogy neked apostolod, útegyengetőd, tanítványod lehetnék, nem vagyok arra méltó, hogy saruidnak kötőjét megoldjam, hogy neked szolgáljak.

János evangélista, aki sasszemekkel tekintett a mélységbe és a messze-távolba, aki legtovább és legbensőbbben érintkezett az ő Mesterével, vallja: „És láttuk az Ő dicsőségét, ki teljes vala kegyelemmel és igazsággal“ (1, 14.).

Istenségét abban a *nagy hatásban* is látjuk, melyet az Ő *személye az emberekre gyakorolt*. Mikor Ő emberi formát vett magára, akkor sötétség borítá a földet és homályosság a népeket. Ami ma rendőrileg tiltva van és amit az éjszaka sötétségében visznek véghez az emberek, azt Rómában nyilvánosan elkövették, sőt még a templomokban is cselekedték, mint a bálványimádásnak egy részét. Seneca, a római bölcsész, Pál apostolnak kortársa, a könyörületességet valami beteges jelenségnek, gyenge elme jelének állítja. A régi Rómában szegényházak és kórházak nem voltak.

És Görögországnak legnagyobb gondolkodója: Plátó, irataiban az eszményi államnak képét úgy rajzolja meg, hogy abban nem hagy helyet

á jótékonyágnak. Azt akarta, hogy abban az államban szegények ne legyenek, hogy abból a koldusok kiüzendők és hogy a beteg munkás ápolás nélkül hagyandó. Ez volt eszménye Görögország legnagyobb bölcsének. Izraelben már jobb volt a helyzet; de még ott is kevés igaz szeretetet lehetett találni. Ott a farizeusok nyilvánosan osztogatják az alamizsnát, de csak azért, hogy az emberek részéről dicséretet arathassanak. A pap és a levita irgalom nélkül mennek el ama holt-eleven ember mellett. A belpoklosoknak Jeruzsálem kapuin kívül kellett tartózkodniok. De Jézus eljöttével új korszak virradt az emberiségre. Ővele világosságnak, szeretetnek és életnek országa jött el a földre. Az első századokban még az evangéliom ellenségeinek is be kellett ismerniök, hogy a keresztényeket a szeretet vezérelte útaikon.

Pompeji város romjainak kiásatásánál egy *eltemetett forrásra* is bukkantak a kutatók. Mikor aztán erről a köveket és a törmeléket eltávolították, akkor a kristálytisza víz előbugyogott. Így az igazságnak és az életnek forrása is, — az apostoli kor után, — eltemetett mindaddig, míg az Isten által küldött reformátor: Luther Márton, arról a tévhitnek törmelékét el nem távolította és akkor újra világosság és élet áradt a világra. *Egy kiváló festőművész*, névszerint Kaulbach, egyik művén a reformáció áldásának egy részét mutatja be nekünk. Itt látjuk Luthert, amint a nyitott bibliát a nép elé tartja és amint a bibliaolvasás folytán a feltalálóknak, a felfedezőknak és emberiség igaz barátainak egész csapata keletkezik. Ezek az Isten ígéje olvasásának, az evangéliom prédikálásának, a Krisztusban való üdvnek némi gyümölcsei.

Még világosabban látjuk és érezzük Urunknak Istenségét az *emberi természet megdicsőítésében*. Ezeren meg ezeren tapasztalták azt, amit Zákheus és Augusztinus átéltek. Látjuk amint egy gazdag házból való, minden kényelemmel körülvett, szépséggel megáldott leányzó a szeretetnek égi szikrája által fellelkesítve, hevítve, az üdv hadseregébe lép és szűk helyiségekben meg kórházakban örömmel szolgál nagyon szegény felebarátainak. Vagy látunk egy tehetséges és művelt férfit, kire itt magas állások várhoztak volna, a Krisztusért útrakelni és gyilkos éghajlat alá, az emberevők közé vonulni, hogy azokkal a szeretet evangéliumát megismertesse. Vagy látunk alakokat, kik hasonlók a derék Bodelschwinghez, aki nem tartja lealázónak, az utcán egy piszkos embert felkarolni, felemelni, mivel e nagy férfiúnak szívében a Krisztus lakozik. Mikor ilyen egyéneket látunk, — és ezeren meg ezeren vannak ilyenek a keresztény egyházban, — akkor azt kell mondanunk: Ha ilyen önző emberek, mint a milyenek mi vagyunk, az élet fejedelme által így átváltozhatnak és megdicsőülhetnek, micsoda dicső lehetett akkor ez a *Jézus maga!* Mily gazdag a szeretetben és irgalmasságban, mily dicső saját lényegében! De közelebbről akarok szólni. Magamról is akarok ma beszélni. Jelen istentiszteletünkön kiváltképen célszerűnek mutatkozik ez.

(Vége következik.)

Irodalom.*)

— **Dr. Luther Márton művei.** IV. kötet. 488 lap. Ára kötve 8 K 50 f. A Luthertársaság szép és hasznos dolgot művelt, mikor elhatározta, hogy a reformáció közeledő 400 éves fordulójának örömnepére kiadja a nagy reformátor összes műveit magyar fordításban. A mű sajtó alá rendezését dr. Masznyik Endre theol. akad. igazgatótanárra bízta s most már 4 vaskos kötet forog belőle közkézen. A jelen IV. kötet Luther egyház-szervező iratainak második részét tartalmazza, melyeket 1523 márc. havától 1526 január haváig adott ki s a reformátor következő művei vannak benne: 1. A pápaszamár és a barátborju. 2. A Krisztus szent teste szentségének imáadásáról. 3. A gyülekezeti istentisztelet rendjéről. 4. A keresztyén gyülekezet jogáról és hatalmáról. 5. Egy gyülekezeti közpénztár szervezete. 6. Levelek. 7. Az új bálvány és ősi Ördög ellen, kit Meissenben szentnek akarnak nyilvánítani. 9. Keresztyén iskolák állítása és fenntartása ügyében. 10. Intés békere feleletül a sváb parasztság 12 pontjára. 11. A gyilkos és rabló parasztsággal szemben. 12. Írás a mennyei próféták ellen a képekről és szentségekről. 13. A német mise és az istentisztelet rendje (hangjegyekkel). A fordítást dr. Masznyik Endre, Rájter János, Paulik János, Hörk József, Márton Jenő, Mayer Endre és Hamvas József végezték. Nem szándékozunk ezuttal a fordítással magával foglalkozni, melyet általában elég jónak és magyarosnak tartunk, csak rámutatunk ezen kötet rendkívüli gazdagságára, hogy ráirányítsuk a közfigyelmet. Mert mikor a Luthertársaság a reformáció közeledő négyszázados jubileumához mintegy előkészítésül és bevezetésül ezen valóban hézagpótló s nagy áldozatot igénylő vállalatba bocsátkozott, joggal számított rá, hogy ebben úgy az egyháziak mint a világiak s prot. tanintézeteink részéről általános felkarolásban fog részesülni Sajnos, arról értesültünk, hogy a Luthertársaságot ezen valóban nagyszerű és teljes elismerést érdemlő vállalatában eddig nagy csalódás érte, úgy hogy ha a felkarolás nem ölt nagyobb arányokat, eredeti tervét kénytelen lesz redukálni, ami egyházunknak semmi esetre sem szolgálna dicsőségére s rossz előjel volna a reformáció 400 éves jubileumára. Azért most az új év kezdetén, mikor egyesek és intézetek meg szokták állapítani évi könyvrendelésüket, felhívjuk a figyelmet a Magyar Lutherre. Bárha minél többen rendelnék meg műveit s szívják azokból magukba azt a hívő bizodalmat, mely egyházunk nagy reformátorának legjellemzőbb vonása.

— **Abriss einer Geschichte der protestantischen Missionen von der Reformation bis auf die Gegenwart etc.** Von Gustav Warneck, Professor und Doktor der Theologie. *Kilencedik* újból átdolgozott és bővített kiadás. 567 oldal. Ára füzve 6 márka, kötve 7 márka. Martin Warneck kiadása, Berlin, Linkstrasse 42.

Aki a missziómunkában aktív részt akar venni, annak okvetlenül ismernie kell a misszió eddigi történetét s jelenlegi állását. Nekünk magyaroknak még nincsen az egyházi élet ezen fontos ágát behatóan tárgyaló munkánk, ami nem csoda, ha tekintetbe vesszük, hogy nálunk a misszióügy iránti érdeklődés s a benne való résztvétel még csak legújabb keletű. Annál szükségesebb, hogy a külföld óriási szakirodalmából minél behatóbban megismerkedjünk a misszió lényegével, céljával s eredményével s erre nem ajánlhatunk jelesebb és kiválóbb művet dr. Warneck Gusztáv fentjelzett könyvénel. Ezen műnek már egész története van. Az I. kiadás 27 év előtt jelent meg, mint a Herzog-Plith-féle reálencyklopädia missziói cikkének különnyomata s azóta fejlesztve s minden irányban kiépítve s kiegészítve

*) Ezen rovatban rendszerint csak a szerkesztőséghez beküldött könyveket ismertetünk.

nötte ki magát a mostani hatalmas köteté. Warneck egész életét a misszióügy megfigyelésének szentelte s ezen mindenre kiterjedő ismeretéből folyólag műve minden részében teljesen megbízható, világos tárgyalásával s józan ítéletével pedig oly kerekded s világos ismertetést nyújt, hogy páratlanul áll a missziói irodalomban. Nincsen párja még a különben oly gazdag angol missziói irodalomban sem, amiért már az angol fordítás is több kiadást ért el.

A mű tulajdonképen két főrésze oszlik. Az első főrész a hazai missziói életet s ezen missziói élet fejlődését és történetét ismerteti az egyes országokon és egyházakban, míg a másik főrész az evang. egyház egyes misszióterületeit s az azokon elért eredményt állítja elénk. Nagyban emeli a mű értékét az is, hogy mindenütt kiváló gondot fordít a katolikus sőt a görög katolikus misszióra is, úgy, hogy tulajdonképen az egész egyetemes keresztény egyház óriási missziói tevékenységét ismerteti és tárgyalja.

A misszió folytonos és rohamos fejlődése hozza magával, hogy az e tárgyról irt könyvek gyorsan elévülnek. Azon 5 év alatt is, mely Warneck művének VIII. kiadása óta eltelt nagy változások történtek a misszió mezéjén s ha a mostani új kiadást az előbbivel összehasonlítjuk, úgy csodálattal tölt el az a lelkiismeretes pontosság, mellyel az agg tudós művét a legkisebb részletekig átdolgozta és kiegészítette. Különösen szembetűnő ez a számadatoknál és statisztikai kimutatásoknál, s csak kevesen sejtik, mennyi fáradsággal jár ezeknek összegyűjtése s helyes csoportosítása. A görög-keleti (orosz) misszióról szóló fejezet egészen új s a római katolikus misszió ismertetését is egészen átdolgozta. Warnecknek egyáltalán nagy része van benne, hogy újabban a katolikus egyház is nagyobb irodalmi gondot fordít a pogány misszióra. Legjelentősebb azonban az a kiváló figyelem, melyet az evang. misszióterületek feldolgozására fordított valamennyi földrészen. Mennyi új esemény történt itt az utolsó öt év alatt. Ott van Madagaszkár, hol az előbbi jezsuita ellenmisszióhoz, most a vallástalan francia kormányzó atheisztikus ellenmissziója csatlakozott s bénítja az előbb oly virágzó evang. hittérítési munkát. Másrészt minő haladást mutat az evang. hittérítés pld. Koreában, hol mindég nagyobb néptömegek olvassák a Bibliát s térnek át az evangélikus kereszténységre. A dél-afrikai fajküzdelmet s az ottani misszióknak ebből folyó új helyzetét ép oly élénken tárgyalja, mint a mohammedán világ krízisét, az ind forrongást vagy a keletázsiai népek mozgalmát s a mindebből a misszióra nézve előálló új problémákat. Hogy milyen óriási forrástanulmányon épült fel a mű, legjobban mutatja az, hogy csak magában a jegyzetekben több mint 600 forrásmű van megjelölve.

Warneck ezen missziótörténetének nagy értéke kitűnik abból is, hogy a legkiválóbb tudósok ajánlatba hozták a jövő évi irodalmi Nobel-dijra. E művet olvasva nyerünk csak helyes fogalmat azon elsőrendű helyzetről, melyet a protestantizmus a világban elfoglal s azon elhatározó eseményekről, melyek Isten országára nézve az egész földkerekségen küszöbön állnak. Aggódva kérdezzük e mű tanulmányozásánál, vajjon elég életereje van-e a régi kereszténységnek ezen egyre fejlődő missziómű fenntartására, de egyuttal megerősödik azon hitünk, hogy ma is az Ur kormányozza az egyházat s szabja meg az egyháztörténet útját.

— **Doktor Li.** Ein Zeuge Jesu Christi in China. Schriftenverlag der Liebenzeller Mission (Württemberg).

Ezen csinos kiállítású, két sikerült képpel is illusztrált könyvecskében egy bennszülött kínai orvosnövendék életrajzát s főképen önéletírását találjuk, ki a Krisztushoz való teljes megtérése után ritka lelkesedéssel hirdette

honfitársainak az üdvözítő evangéliumot, míg az Ur már ifjan, 33 éves korában magához nem szőlította. A könyvecske, mely dr. Li beszédeiből is tartalmaz érdekes szemelvényeket, igen elevenen van megírva, de nem ment az ezen misszió egész tevékenységét jellemző methodisztikus túzásoktól.

— **Neue kirchliche Zeitschrift.** XXI. évf. 1. füzet. Szerkeszti Engelhardt Vilmos müncheni gimn. tanár. Kiadja: A. Deichert'sche Verlagsbuchhandlung Nachf. (Georg Böhme) Leipzig, Königstr. 25/I. Előfizetési ára egész évre 12 korona.

Az újév kezdetén ismét felhívjuk olvasóink figyelmét a német luth. egyház pozitív hitvallási alapon álló theologusainak s tudósainak ezen legkiválóbb folyóiratára. A bevezető cikket dr. *Bezzel* H., a bajor országos konzisztórium elnöke írta, ki visszatekintve a múlt év elszomorító egyházi tüneteire, rámutat arra, hogy csak a hitvalláshoz való hű ragaszkodás vezethet az egyház mai siralmas helyzetéből szebb jövőbe. Dr. *Bachmann* erlangeni theol. tanár: „Vom Zeugnis des Gewissens hin zu Christi Kreuz“ c. terjedelmes munkájában, arról a szoros, Istentől rendelt s gazdagon gyümölcsöző kölcsönhatásról szól, melyben ez a két nagyság: az emberi lelki-ösméret és Krisztus keresztjének szentélye áll egymáshoz. *Wiegand* F.: „Eine Symbolerklärung als homiletisches Hilfsmittel“ c. cikkében a reformáció előtti ígehirdetésről közöl érdekes és tanulságos adatokat, míg befejezésül *Kübel* lelkész Tyrrel György mystikájáról értekezik. A csatolt prospektus erre az évre is a legaktuálisabb egyházi és theologiai kérdések egész sorozatát ígéri, miért is mindenkinek, aki a német nyelvet bírja és a tudományos theológiával behatóan szeret foglalkozni, a legmelegebben ajánlhatjuk ezt a folyóiratot.

— *B. Mercator*: **Blicke in allerlei Pfarrhäuser.** Gustav Schloessmanns Verlagsbuchhandlung (Gustav Fick) Hamburg. Ara diszes kötésben 3 márka. Nálunk eddig kevés figyelemre méltatták az evangélikus lelkészlak poezisét, azon áldást, mely belőle fakad s azon jelentőséget, melyet elfoglal. A protestáns külföldön s különösen Németországban egész nagy irodalom fűződik az evangélikus paplakhoz, mely ezen ország kulturális nagyságának egyik legjelentősebb tényezője. Alig olvastunk azonban még az evangélikus paplakról kedvesebben megírt könyvet, mint *Mercator* Bertának, a korán elhunyt bremai író-papnőnek jelen műve. A könyv egy levéllel kezdődik, melyben az özvegy édes anyja tudatja neukircheni lelkészé megválasztott fiával Reinwald Jánossal, hogy nem mehet hozzá állandó tartózkodásra, mert fiának túlságos szerénysége mellett ő kormányozná nemesac a házat, hanem esetleg a gyülekezetet is, ami idővel kellemetlenséget szülhetne, de meg ezért sem, mert akkor fia sokáig meg nem nőszülne, pedig az evang. papakban igen fontos tényező a pap mellett a papné. Csak azt ígéri meg neki, lhogy azon hat heti szabadság alatt, melyet az állás elfoglalásáig nyert, elmegy Neukirchenbe a lakást berendezni és otthonossá tenni, de ezért viszont arra kéri fiát, hogy ezen hat hetet használja fel utazásra s utazása alatt térjen be az édes anyja által megjelölt paplakokba. A fiú ebbe beleegyezik és megkezdődik az érdekes utazás, melynek folyamán a legkülönbözőbb paplakokba nyerünk bepillantást. — Az első helyen egy volt tanulóársára Schmidt Pálra akad, ki éppen a mézes hetek boldogságát élvezi s kinek fiatal felesége egészen kétségbeesett, midőn férjét este a szomszéd faluba beteghez hívják. Távolléte alatt azonban Reinwald megismeri és becsülni tanulja a papné leírásából kollegájának nemeslelkű nővérét, Annát, aki iránt érdeklődés támad szívében. Tovább utazva Wiesdropban egy elparasztosodott papi család körében az előbbi költői helyzetnek prózáját találja. A következő helyen a kiváló lelkész mellett kiváló papnét ismer meg, akit általánosan a község „egészségügyi tanácsosának“ hívnak

s ki mint orvosleány a község szegényeinek s betegeinek valóságos jóltevő angyala. St. Kilianban városi paplakba térünk, ahol a lelkész és neje folyton a „sok dolog“ miatt panaszkodnak a helyett, hogy tennének is valamit s ahol különösen a papnénak affektálása hat visszatetszőleg. Rittberg városkában éppen missziói ünnepet tartanak a paplak kertjében, ahol a „megtért“ papnénak majd nem minden jelenlevő és távollevő ismerősre van valami elítélő megjegyzése, ami Reinwaldnak eszébe juttatja Ágnes nővérének ezen gyermekkori mondását: „*Dicktun mit Frömme finde ich abscheulich!*“ Különösen megható a következő fejezet, melyben kollegáját halálos betegségben találja s ahol hosszabb ideig marad mint a beteg kiségitője s a bánatos papné s a három kis gyermek vigasztalója. Az utolsó fejezetek Sonnenfeldebe vezetnek, hol a temetőben a község egykori lelkésze, Reinwald édesatyja nyugszik. Első utja a temetőbe vezet, hol atyja sirjánál a sir környékét tisztogató gyermekereget talál egy felnőtt kedves leány társaságában. Megismerkedvén velük, megtudja, hogy a gyermekek a mostani lelkésznek gyermekei, aki Schmidt Pálnak, az első helyen meglátogatott kollegának fivére, a felnőtt leány pedig ennek nővére, Anna, aki fivére újszülött gyermekének keresztelésére jött Sonnenfeldébe. A keresztelési ünnep eljegyzéssel végződik s letelvén a szabadság ideje Reinwald örömmel jelenti édesanyjának, hogy most már ő sem kéri többé a házvezetés átvételére, mivel megtalálta azt, akire rábízhatja szívét — egy derék, kegyes papnét. — Az egész könyv oly szép, könnyed nyelvezettel van megírva, olyan változatos tartalmú s olyan egészséges humorral fűszerezett mely érzés vonal rajta végig, hogy olvasása valóban élvezet. A szép kiállítást nagyban emelik a képek, melyekkel Barmführ H. díszítette a könyvet. Németországban több konzisztórium kerületben hivatalosan elrendelték a lelkészeknek ezen könyv beszerzését. Ajánlatos, hogy nálunk is minél többen megszerezzék, különösen fiatal lelkészek, akik nősülés előtt állanak s fiatal leányok, akik lelkészt akarnak szívükkal boldogítani. Megtanulhatja belőle mindenki, hogy milyen legyen és milyen ne legyen az igazi pap és az igazi papné!

S. Ö.

Egyházi Szemle.

— 1910. A folyó évvel befejeződik a XX. század 1. tizede s belépünk a másodikba, melyben 1917-ben megünnepeljük a reformáció 400 éves jubileumát. Már évek óta rámutatunk mi is, mások is ezen emlékűnnep nagy jelentőségére s arra, hogy azt egyházunk multjához méltó alkotásokkal igyekezzünk megünnepelni. A gyülekezetekben már sok helyen hoztak ez irányban végleges határozatot s megkezdték az előkészületeket, egyházi közigazgatásunk felsőbb fokozatain azonban sajnos még mindig csak a tanácskozások s tervezgetések folynak. Így mulik el egyik év a másik után a teendők iránti bizonytalanságban s félünk, hogy úgy járunk mint már sok más alkalommal: egyszer csak itt lesz az ünnep s nem lesz semmink méltó megünneplésére a szokásos szövirágnál. Kérve kérjük azért az illetékes tényezőket, vigyék a dolgot végre dülőre, állapítsák meg véglegesen, hogy mit szándékozik alkotni mindegyik kerület s kezdjük meg a gyűjtést buzgó szorgalommal, hogy szegényt ne valljunk annak idején. Ne gondoljuk, hogy van még elég időnk, úgy futnak az évek, mintha kergetnék őket s az egyesek ereje is mindjobban hanyatlik, akik egyébként ha talán meg nem érik is ama nagy október 31-ét némiképen mégis közre szeretnének működni sikerén, amig reájuk nézve is nappal vagyon. Lapunkban 2 év előtt gyűjtést kezdtünk „a reformáció 400 éves jubileumának belmissziói emlékalapjára“.

Az alap célját még nem határozhatjuk meg véglegesen, mivel nem tudjuk, hogy miféle belmissziói alkotások létesülnek a jubileum évében, de mennél nagyobb lesz az alap, annál jobban előmozdíthatjuk majd azt a belmissziói intézményt, mely egyetemes egyházunk szolgálatában a legméltóbb helyet fogja elfoglalni. Eddig ez a postatakarékpénztárba elhelyezett alap persze még csak 176 K 88 f.-re emelkedett, de bízunk benne, hogy lesznek az új évben is olyanok, akik felkarolják s gyarapítják. Mennél jobban növekszik ezen alap annál inkább közreműködik lapunk a reformáció 400 éves jubileumának méltó megünneplésén nem szóval — *de tettel!*

— **A magyarhoni ág. h. ev. misszióegyesület működéséről** s elért eredményéről az 1909 február 2-án tartott alakuló gyűlés óta a múlt év november 18-án tartott missziótanácsi ülésig, a lapunk jelen számában közölt jegyzőkönyvből értesülnek olvasóink. Láthatjuk belőle, hogy az Ur velünk van. Azóta több lapban megjelent már az egylet felkarolása érdekében közzétett felhívás s mi is újból felkérjük olvasóinkat: lépjenek be tagul az egyesületbe s buzdítsák a gyülekezeteket és híveket ezen legujabb, de a hívők szemében talán nem utolsó egyházi egyesület felkarolására s támogatására. Az alapszabályokkal magyar, tót és német nyelven kívánatra szívesen szolgál lapunk szerkesztője, mint a missziói egyesület egyházi elnöke. A rendes tagok, kik a közgyűlésen tanácskozási és szavazati joggal bírnak s az egyesület kiadványait díjtalanul megkapják évi 3 K tagsági díjat fizetnek. A pártoló tagok tagsági díja 1 K. Aki a rendes tagsági díjnak megfelelő tőkét, legalább 100 K-át fizet be az egyesület pénztárába az alapító rendes tagga lesz s az így befizetett tőke alapítványszerűleg kezeletik. — Egyesületünk fennállásának első csonka évében máris 2722 K 68 f-t küldhettünk Lipésébe az evang. luth. világmisszióegyesület központi pénztárába. Istené legyen érte a hála; mienk marad a kötelesség, hogy az adakozásban az új évben se lankadjunk meg. A fenti összegen kívül 30 K 05 f-t küldhettünk ugyancsak Lipésébe az ottani missziószemináriumban tanuló hazánkfia, *Roth* Henrik misszióövendéknek karácsonyi ajándéku. Ezen összeg főképen lapunk perselyében gyűlt össze. Ajánljuk ezen eddig egyetlen misszióövendékünket, aki 2 év mulva mint hazai ág. h. ev. egyházunk első kiküldött hittérítője indulhat majd a pogányok közé, az új évben is olvasóink szíves pártfogásába.

— **Locsmánd.** Egyházunk ezen aránylag kicsiny, de a jókedvű adakozásban minden téren annál nagyobb gyülekezetében ujabban a következő adományok gyűltek be hazai ág. h. ev. misszióegyesületünk részére: vizkeresztii offertorium 10 K 92 f, ugyanekkor a gyermekistentiszteleten 356, a templomi persely $\frac{1}{2}$ évi jövedelme 66 K, az óvoda adománya „a fekete gyermekek részére, hogy fehérekké legyenek“, 1369, *összesen 94 K 17 f.* Ezen 100 koronára kiegészített összeggel a locsmándi gyülekezet egyesületünk alapító tagjai sorába lépett. Milyen hatalmas missziómunkát végezhetne egyházunk, ha összes gyülekezeteinkben ekkora áldozatkészség volna a misszióért! — Itt említjük meg, hogy a *Löv* Fülöp locsmándi lelkész által az egyesület alakuló gyűlésén tartott s nyomtatásban is megjelent németnyelvű prédikáció eddig szintén 36 koronát jövedelmezett már a misszióknak, mely összeg szintén elküldetett az egyesület pénztárába.

— „**Protestáns missziói ünnepek**“ cím alatt a múlt év őszén s ez év elején az a hír járta be az összes napilapokat, hogy „a protestánsok“ akkor tartják meg a missziói ünnepi hetet. Aki azonban a közölt, egyébként igen szép és értékes programot átnézte, rögtön észrevehette, hogy nem a protestánsok, hanem csak a reformátusok s azoknak is voltaképen csak u. n. „közösségi“ körei rendezték az említett ünnepeket. Mi végtelenül örülünk azon eleven és lelkes missziói életnek, mely ama körökben pezseg, csak

arra kérnök őket, hogy a közönség megtévesztésétől óvakodjanak. Nekünk evangélikusoknak meg van egyháziilag szervezett misszióegyesületünk s mikor ama hangzatos reklámceimet olvassák, sokan bizonyára a *mi* egyesületünk által rendezett ünnepekre is gondolnak, holott mi, — akik pedig talán szintén protestánsok vagyunk, — távol állunk azoktól. Az igazság és az ügy érdeke egyaránt megkívánják a világos megkülönböztetést. Ugy véljük, hogy az u. n. „Magyar Evangélikus Keresztény Missziói Szövetségre“ szép munkatér várna, ha a református egyházban szerveznék oly egységesen a misszióügyet, amint azt a „magyarhoni ág. h. ev. misszióegyesület“ az evang. egyházban tette. Ha ily módon egymással nemes versenyre kelve mindkét prot. egyházban szervezett misszióegylet működne, — milyen eredményt érhetnénk el akkor Isten országa terjesztésének szent ügye: a misszió érdekében. Akkor nem volna szükség a közönséget könnyen megtéveszthető ilyen nagyzó reklámceimre.

— **Evang. irodalompartolás.** Hogy nálunk az evang. közszellem oly mélyen sülyedt, annak főoka az a mérhetetlen közöny, mellyel közönségünk az evang. irodalom iránt viseltetik. A közvélemény irányítására ma a legnagyobb befolyást a napi sajtó gyakorolja: de hol van a hazai napi sajtónak csak egyetlen organuma, mely az evangélikus világnézetet képviselné? S ha volna is ilyen napilapunk, talán magunk partolnók legkevésbé! Meglévő heti-, nép- és szaklapjaink tengődése s azon közöny, melyet pld. a Luthertársaság népies és egyéb kiadványainak terjesztése iránt tanusítunk, legalább ezt bizonyítja. Pedig ha nem tudjuk az evangélikus sajtót és irodalmat megteremteni és talpra állítani s ezáltal korunk nagy szellemi tusájában az evangélikus világnézetet méltóan és meggyőzően képviselni, ugy ebben pusztulunk el. Példát vehetnénk erre nézve is a kath. egyháztól, melynek sajtója s irodalma az utóbbi években a lelkes felkarolás és céltudatos agitáció révén óriási lendületet vett. Így gr. *Széchenyi* Miklós győri megyés-püspök a mult év végén pásztorlevélben elrendelte, hogy a lelkészek egyházmegyéje mindegyik gyülekezetében az egyik adventi vasárnapon „sajtóvasárnapot“ rendezzenek, ezen a kath. sajtó érdekében prédikáljanak s aztán a kath. sajtóegyesület részére gyűjtést rendezzenek. Kiszámították, hogy ha ezen sajtóvasárnapot általánosítják s minden kath. hívó átlag csak 10 fillért áldoz e célra, ugy az előfizetési díjakon kívül évi *1 millió 120.000 K* gyűlne össze a kath. sajtó fejlesztésére. S ismerve a kath. körök agilitását, ez könnyen meg is valósulhat, mig viszont a mi nemtörődömségünk mellett biztosra vehetjük, hogy mi ezen a téren ezután sem teszünk semmit. De aztán ne is csodálkozzunk rajta, ha a kath. világnézet mindinkább hódít és terjed, mi pedig leszorulunk a lépcső legalsó fokára. Evang. irodalompartolás nélkül manapság nem érvényesíthetjük az evangélikus világnézetet. Gondoljuk ezt végre meg s karoljuk fel evang. irodalmunkat! —

— **A torzsai konfirmandusotthon** és árvaház ezidén uj hajlékot kap. Az építési munkálatot mult évi december 1-én adták ki 24,705 kor. 32 fillérért, minek fedezésére azonban addig csak 11,000 koronával rendelkeztek. Mivel az építésen felül a belső berendezés is tetemes költséget okoz, képzelhető, hogy az egylet választmányára mily nagy gond nehezedik. A választmány azonban csupa „13 próbás lutheránus emberből áll“, akik tudják, hogy a nagy Isten, aki eddig megsegítette fáradozásukat, ezentúl is segítségükre lesz a nemes munkában. Az épület f. é. július 4-re tető alá kerül s e napon helyezik el az egész evang. vidék bevonásával a zárókövet annak emlékére, hogy 100 év előtt is e napon rakták le a torzsai evang. templom alapkövét, mely az alföld legrégebbsz német evang. temploma. Öszig az épület teljesen elkészül s akkor *Scholtz* Gusztáv bányakerületi

püspök végzi majd a beszterelést. Az árva- és szeretetházba eleinte 24 gyermeket vesznek fel, és pedig 12 árvát és 12 szörványbéli konfirmandust, teljes vagyontalanság esetén ingyen, egyébként pedig csekély tartásdíj mellett. Kivánatos, hogy ez a nemescélú intézet egyházunkban általánosan felkaroltassék.

— **Győr.** *Bálint* Mihály buzgó egyháztag 60.000 koronát adott az itteni gyülekezetnek evang. árvaház építésére, mely még ezidén felépül. A gyülekezet az árvaház vezetését igen helyesen diakonisszákra bizza s erre a célra még január folyamán két nővert kap a pozsonyi anyaháztól. Az árvaházzal kapcsolatban gyülekezeti termet is terveznek, hol a gyűléseken kívül előadásokat, vallásos estélyeket stb. is lehetne tartani. Adjon Isten sikert a szép terv megvalósításához.

— **A pinkafői árvaház** melyet az ottani gyülekezet s a vasi felső egyházmegye tavaly közösen alapítottak s azóta együttesen is tartanak fenn, már szépen teljesíti mentő feladatát. Jelenleg 10 árva van az intézetben, kiket egy gyermektelen kegyes házaspár, Musser János és Karolina, gondoz. *Putsch* Sándor, ki az árvaház befogadására alkalmas nagy házat tavaly csaknem ingyen az intézet rendelkezésére bocsátotta, azóta meghalt ugyan, de az árvaháznak sok más kegyes jöltevője is akadt, úgy hogy fejlődése egyelőre biztosítva van. Az erre a célra szánt adományok Ziermann Lajos pinkafői lelkész címére küldendők.

— **Theol. akad. tanárválasztás Pozsonyban.** Az egyet. theol. akad. nagybizottság jan. 14.-én tartott ülésén a pozsonyi theol. akadémiára egyhangulag lic. dr. *Daxer* György békéscsabai főgimn. vallástanárt választotta meg rendes és báró *Podmaniczky* Pál modori segédlelkészt magántanárrá. Ezen választás örömmel töltheti el hazai egyházunk összes hívő köreit. Hiszen állandó volt a panasz s nagy bizalmatlanságot keltett a pozsonyi egyet. theol. akadémiaiával szemben az, hogy eddig ezen intézetünkön a különféle liberális sőt radikális prot. theol. irányok képviselői mellett nem volt a hitvalláshú pozitív lutheránus egyházi theologia képviselve. Most a nagybizottság nemcsak ezt a vizás helyzetet szüntette meg, hanem a pozitív egyházi irány egyik legkiválóbb képviselőjének rendes tanárrá való meghívása által az akadémia tudományos nivóját és tekintélyét az evang. külföld előtt is nagyban emelte. Dr. *Daxer* György ugyanis, ki a legutóbbi egyet. gyűlés alkalmával fényes sikerrel tette le a theol. akadémiai tanári vizsgát, a külföldön elsőrendű theol. tudós hírében áll. Német egyetemen nyerte el a doktori címet s a bécsi prot. theol. fakultáson a licenciátusi méltóságot s mint a „Theologisches Zeitblatt“ egyik főmunkatársa, neve a külföldön széles körökben ismeretes. Magyar evang. folyóiratainkban megjelent egyes dolgozataival már magyar evang. theol. irodalmunknak is nagy szolgálatot tett s legközelebbi számunkban ismertetjük majd theol. tanári szakdolgozatait, melyek általános elismerést arattak. Isten áldása nyugodjék ezen új tanárok működésén!

— **Szomolnok.** Az itteni gyülekezet Schmidt János ágfalvai segédlelkészt, a „M. L.“ buzgó munkatársát hívta meg egyhangú választással lelkészévé. Az új lelkész installációja vizkereszt ünnepe volt s az egyházi ünnepet követő közebeden Fleischer Róbert egyházfelügyelő indítványára gyűjtés rendeztetett a pogányok közötti misszióra, mely 16 K 24 f.-t eredményezett. Vajha a szép példa hasonló alkalommal másfelé is követőkre találna.

A Lutherárság könyvkereskedése jan. 1.-vel Scholtz testvérek vezetésére bízott, kik azt a kor igényeinek teljesen megfelelő üzlettel kívánják fejleszteni. Ajánljuk olvasóinknak s a gyülekezeteknek, hogy összes könyv, tankönyv és taneszköz szükségletüket itt szerezzék be.

Külföld.

— **Németország.** A IV. *theológiai szünidei kurzus*, melyről térszűke miatt csak most emlékezhetünk meg, 1909. évi szeptember utolsó hetében tartatott *Berlinben*. Az előadások mind magas színvonalon állottak. Az előadások sorát D. *Sellin* rostocki tanár nyitotta meg. Sellin tudvalevőleg kezdetben az osztrák kormány, később a német keleti társaság megbízásából Palesztina területén ásatásokat végzett. A keletet saját szemléletei alapján alaposan ismeri. Szerinte a keleten folytatott történeti kutatás az őszösvetségi megértésére szorult hasznos. A kurzuson az őszösvetségi népeknek a jövő iránt táplált reményét ismertette. Hangsúlyozta, hogy a Wellhausen-iskola történeti konstrukcióját a régi oriens történeti tudománya megdöntötte. Jahve nem a zivatar istenéből lett népisten, majd pedig minden népek istene. Izrael története mindjárt kezdettől fogva Jahveben a menny és föld urát tisztelte. Ezért Izrael reménysége is tisztán a Jahvehit törzséből, izraelita talajon nőtt ki s Jahve napja az a nap, melyen Jahve a világ uralmát megkezdi. Akkor jelenti ki magát mint a bűnök szigorú bírója, de egytuttal mint Üdvözítő is, ki teljesülni engedi Izrael reményeit. Miután Sellin még behatóbban foglalkozott *Gunkel* és *Greszmann* nézeteivel, kutatásainak végeredményeként kimondja, hogy az Izraelnek jövője iránt táplált reménységéről alkotott kép megint jobban közeledik azon alakjához, melyet a Wellhauseni iskolával ellentétben a *pozitív theológia* rajzolt meg. — A második előadást a pszichológia köréből *Eckert* strohsdorfi lelkész tartotta. Szerinte ki kell használni a 14. és 18. életévek közé eső kort a vallásos oktatás és gondozás érdekében. De éppen e téren keveset tesz az egyház. Feltétlenül szükséges a konfirmációnak legalább a 16. évig való kitolása s az ifjúságnak 19 éves koráig való folytonos szervezése. Ezt kívánja a hitnek pszichológiája. Hasonlóképpen szükségesnek tartja Eckert, hogy a vallástánítási anyag redukáltassék, mivel a fődolog inkább annak a gyermekek szívébe való átplántálása. — *Hauser* az ember származásáról értekezett. Röviden áthaladt a palaeontologia birodalmán s kimondja, hogy a harmadkorszak sokat keresett emberét még nem találták meg s csak a negyedkorszakban, a diluviumban akadunk az embernek első nyomaira. Az összekötő kapocs ember és majom között még mindig hiányzik. Tudományosan csak azt lehet mondani, hogy az ember kezdettől fogva mint egész ember jelenik meg. — *Lang* hallei tanár felolvasásának címe: „Calvin és Németország“, melyben kimutatja, hogy az egyház javára lutheránusok és reformátusok kölcsönösen befolyásolták egymást. Isten azért adta a nagy embereket, hogy egymást kiegészítsék. Minél inkább teszik ezt, annál jobban terjed és erősödik az Isten országa. — Végül *Seeberg Reinhold* I. Kor. 13, 13 és II. Kor. 13, 13 ismerteti, rámutatván úgy a hit, remény és szeretet megmérhetetlen nagy jelentőségére s áldására, valamint az Atya, Fiú és Szentlélekbe vetett hit őskereszténységi eredetére. — Az összes előadások elsődrendű jelentőségűek voltak. Mikor rendezünk már mi is a nyári szünidőben egyes központi fekvésű gyülekezeteinkben a lelkészek, tanítók s érdeklődő világiak részére *ilyen* szünidei kurzusokat?

— **Ruville** a hallei egyetemi címzetes tanár kitérése az evangélikus egyházból sok port vert fel a sajtóban, holott említésre is alig érdemes. Ruville eddigelé jóformán teljes ismeretlenségben élt hallei történész, *kinek sem tanszéke nincs, sem a filozófiai fakultásnak nem tagja*. Tisztán csak címzetes tanár. Francia családból származik, mely a 18. században az akkori emigránsok között protestánsná lett. Hogy ezen család egyik sarja most visszaesik a kath. egyházba, az tisztán magánügy, melyért kár volt oly nagy hü-hót csapni. Ruville lépését könyvben igyekszik indokolni, mint

azt a konvertiták rendesen teszik. Ezt tőle senki rossz néven nem veszi; ami bánt az az a körülmény, hogy a sajtónak liberális része Ruville könyvéből már eleve is nagy dolgot csinál. Ilyesmit is lehetett olvasni: „Ez az áttérés egyetemi körökben nagy feltűnést okozott, annyival is inkább, mivel nincs kizárva, hogy Ruville-nek ezért a lépéséért az egyetem tantes-tületéből távoznia kell. Annál érdekesebb, hogy Ruville tanár elhatározta, hogy belső eleményeit, melyek hitésérére bírták, urbi et orbi könyvben akarja kiméletlenül szellőztetni.“ Következik az egyes fejezetek tartalma, majd ilyen befejezés: „A műnek második része, „A kath. egyház szikla-alapja“ nagy jelentőségűnek ígérkezik, mivel Ruville szigorúan a csalhatatlansági dogma álláspontjára helyezkedik, ami történeésznél jelentős (!)“ — Igy ír egy szabadelvű lap, mely máskülönben liberális protestantizmusával kérkedik. Bizonyos szerkesztőségek akármilyen kakuktojást is szívesen költenek, csak hasznuk legyen belőle!

Belgium. Mult évi december havában meghalt II. Lipót belga király. Nem őt akarjuk ünnepelni, midőn e helyen is megemlékezünk róla, hanem csak a római egyháznak az elhalt királlyal szemben tanúsított magatartása az, ami irni készíttet. Lipót életmódja bizonyosan eléggé ismeretes olvasóink előtt. Nem sok jót mondhatni róla. Annál meglepőbb, sőt megbotránkozató az a magasztalás, mellyel a Vatikán és sajtója az elhalt uralkodót elhalmozza. Már az is fellázítja a keresztény lelkiismeretet, hogy a római egyház hallgatagon, de meg nyíltan is türe Lipótnak Vaughan bárónővel folytatott erkölestelen viszonyát s hogy az ezen viszonyból származott gyermekek jelen lehettek, mikor a király a halotti szentséget felvette, míg a királyi család tagjainak a bemenetel nem volt szabad; ami pedig a katolikus klérus részéről a király halála után történt, az egyenesen elundorító. *Vanutelli* bíboros II. Lipótot „mintaszerű“ királynak állítja a világ elé. Még ha ezt Lipótra mint szuverénra mondja is csak s magánéletétől eltekintve a politikai magatartásában mutatkozott korrektségét akarja is csak magasztalni, még akkor is messze túllőtt a célon. Politikai korrektsége csak abban állott, hogy mindaddig, míg személyes érdekeit nem bántották, kénye-kedve szerint engedte az ultramontán többséget tenni-venni. — *Mercier* bíboros pástorlevelében, melyet a belga katolikusokhoz kibocsátott, többek között a következő olvasható: „A papok miseáldozatot mutattak be, a hívők imádkoztak s áldoztak a *nagy király* lelkinyugalmaért, kit Belgium elvesztett s kinek dicsősége a legtöbb kiváló ember sorsával ellentétben kétségen kívül abban a mértékben fog növekedni, melyben az évek a keresztény civilizációnak zseniális és kitartó eréllyel tett szolgálatainak jobb méltatást juttatnak.“ Ha ez nem blaszfemia, akkor már semmi sem az. Még katolikusok is megbotránkoznak rajta. Egyik szerzetes következőképen nyilatkozik: „Igazán neveléses! Rebesgetik, hogy már II. Lipót király boldoggáavatása ügyében is megindították a tárgyalásokat. A dicsfény készítéséhez már hozzáfogtak s nagyon sürgetik a munkát, mivel késlekedés esetén mégis előbb kiderülhetne, hogy a király dicsősége inkább csak szemfényvesztés. Bizony nem sok kell ahhoz, hogy Rómában valakit mintaszerű katolikusnak tartsanak. Vallási és erkölesi romlottság — az hagyján. A fődolog az, hogy Róma ellen ne lépjen fel az ember s alázattal csókolja a püspöki gyűrűket.“ — Lipót király is csak azért nagy, mivel *vallási* tisztaságát megőrizte s az egyház törvényei iránti hűséget a Vaughannal tisztán egyházi jog szerint történt házasságkötésével is bizonyította. E házasságkötés körül sem minden világos. A király gyóntató atyja szerint a királyra nézve is ugyanazok az erkölesi törvények vannak érvényben, mint a népre s ő, midőn a halálos ágyon ítéletet kellett mondani, azt nyugodt lelkiismerettel tette. Ebből csak azt lehet következtetni, hogy a házasság még csak a halálos ágyon

köttetett, bármennyire tagadják is ezt bizonyos körök. Hiszen ha már előbb történt volna meg, nem kellene belőle titkot csinálni, míg ellenben ez a titoktartás érthető, ha az esküvő a gyónás alkalmával ment véghez. — Ami meg a gyóntató nyilatkozatának első felét illeti, hogy királynak és népnek a kath. egyház egyenlő mértékkel mér, az sem áll. Eppen az utolsó évtizedekben számos olyan eset fordult elő, mely az ellenkezőt bizonyítja. Egy igen drasztikus példát nyújt erre vonatkozólag *Waldemar* dán hercegnő halála, melyről egyébként még lesz szó e folyóiratban. Aztán miként értelmezzük azt a körülményt, hogy Lipót király gyóntatója felold bünei alól oly embert, ki családjával kibékülni még halálos ágyán sem akart?! Közönséges halandó ilyen esetben feloldást nem nyert volna. Ultramontán részről ugyan erre is van magyarázat; azt mondják, hogy a király a kibékülésre vonatkozólag adott gyóntatójának ígéretet, de ezt nem tartotta be. Ismerjük mi az ilyesmit; ha Rómából út nem is vezet ki, de annál több a kibuvó. — Hát csak hadd övezzék körül Lipót király fejét szent nimbuszal, leginkább a katolikus egyházra fog az fényt vetni!

Persely.

Cselekedjünk jót mindenekkel, *kiváltképen pedig a mi hitünknek cselédeivel.* Gal. 6, 10.

1909 december végétől 1910 január 20-ig a következő adományokat vettük:

1. **A magyarhoni ág. h. ev. misszióegyesület részére:** Özv. Krug Józsefné, Torzsa 8 K, egy névtelen, Torzsa 5.—, a torzsai paplak gyűjtőperselyéből 255, a torzsai iskolásoktól 244, a somogyi esperesség gyűlekezeteinek 1909. évi missziói offertóriuma, Hütter L. nagykanizsai lelkész által 2673, vízkereszti offertóriumok: Nagysimonyi 428, Felsőalmás 426, Izmény 142. Szepesbela 5.—, Györköny 351, Felsőalmás*) gyűl. adománya 2.—, Kontsek László*) lk. Felsőalmás 2.—, Fleischer Róbert egyhfel. gyűjtése Schmidt János lelkész installációja alkalmával (január 6) Szomolnok 1612, Torda Lajos lk. Felsőőr 1.—, Héring Zsigmond ügyvéd 5.—. B. K. Fd. 084, összesen **90 K 57 f.**

2. **A reformáció 400 éves jubileumának belmissziói emlékalapjára:** Missziói Lapok szerkesztősége 5 K, Maresek János th. ak. hallgató Pozsony 1.—, W. A. Rk. 074, összesen **6 K 74 f.**

3. **A lemezárólt örmény keresztények árváinak segítésére:** Török József lelkész Cegléd 1 K.

Igy ezidén is megindult a keresztény szereretből folyó adakozás. Tavaly 599 K 90 f-t raktak be olvasóink különféle célokra lapunk perselyébe. Bárasak ezidén is sikerülne legalább ennyit gyűjtenünk. Midőn azért a fentkimutatott adományokat hálásan megköszönjük, lapunk perselyét az új évben is lapunk olvasóinak és barátainak áldozatkészségébe ajánljuk.

Szerkesztőség.

* * *

Kimutatás a magyarhoni ágost. hitv. evang. misszióegyesület pénztárába 1909 december havában befolyt összegekről:

a) *Alapítványok:* Dunáinzeni egyházkerület: 100 K.

b) *Offertóriumok és gyűjtések:* Dorn Károly bonyhádi lakos gyűjtése: 11 K., Rohonci egyh. offert. 1777, Batizfalvi egyház és fliáinak offert. 850, hollóolomnici egyh. és fliájának offert. 3.—, kakaslomnici egyh. és fliáinak offert. 1062, kislomnici egyh. offert. 135, nagyszalóki egyh. és fliájának offert. 1101, rókuszi egyh. offert. 472, sörkúti egyh. offert. 350, svábfalvai egyh. offert. 2.—, tátraaljai egyh. offert. 1.— topporei egyh. és fliáinak offert. 6.—, tótfalvi egyh. offert. 2.—, a „Stráž na Sioná“ c. lap gyűjtése 9297, a modori II. (tótajku) egyház missziói estélyének offert. 3115, Missziói Lapok gyűjtése

A *-gal jelölt adományokat a *Lipcei Misszió* részére küldték.

52-73, pesti magyar egyház faszori lelk. körének offert. 32-85, pesti magyar egyház deáktéri lelk. körének offert. 28-38, palánkai egyh. offert. 2—, bulkeszi egyh. offert. 9-85.

c) *Adományok*: Hüttl Ármin budai segédlelkész-tanító 10 K, Koch Aurél strázsai lk. 1 K, Zoch Sámuel modori lelk. adománya az egyleti nyomtatványokra 2 K.

d) *Tagsági díjak*: 1909. évre befizették tagsági díjaikat a következő rendes tagok: Koch Aurél strázsai lk., Löw Fülöp locsmándi lk., Bándy Endre lévai lk., Schöll Lajos hidasi lk., Mihalovics Samu béri lk., Zoch Sámuel modori lk., Wagner Gusztáv Adolf újverbászi lk. 1910. évre befizették tagsági díjaikat a következő rendes tagok: Mihalovics Samu béri lk., Zoch Sámuel modori lk. és Wagner Gusztáv Adolf újverbászi lk.

e) *Egyéb bevételek*: Löw Fülöp locsmándi lelkész a pozsonyi misszióünnepen tartott szentbeszédjének különkiadásából tiszta nyereség 36 K.

Budapest, 1909. december 31.

Broschko Gusztáv Adolf,
misszióegyesületi pénztáros, IV. Deáktér 4. I.

Üzenetek.

Olvasóinkat s lapunk barátait az előfizetés gyors megújítására s a lap hathatós terjesztésére kérjük. Azt hisszük, hogy 12 éves multunk felment programmunk megújításától: célunk mint eddig ugy ezentul is, ágost. hitv. evangélikus egyházunk bel- és külmissziói ügyének s mindennemű *igaz* érdekének képviselote s előmozdítása hitvalláshű egyházi alapon, szókimondó nyíltsággal, személyekre való tekintet nélkül, de sértő személyeskedéstől menten. Aki ezen minden tekintetben *független* egyházi közlöny fennmaradását, fejlesztését és megerősödését kívánja és szükségesnek tartja, az támogasson előfizetésével s közreműködésével. Mi — a szerkesztő és a munkatársak — mint eddig ugy ezentul is, minden anyagi haszon nélkül lankadatlan buzgósággal azon leszünk, hogy hónapról-hónapra olyan lapot adjunk olvasóink kezébe, melyet élyezettel olvasnak s melyből értékes ismereteket meríthetnek. Az évforduló alkalmából olyan sokan kerestek fel jóleső soraikkal, melyekben kitartásra s a lap továbbvezetésére kértek és buzdítottak, s működésünkhöz az Ur áldását kívánták, hogy ebben fáradozásunk némi eredményét vejjük látni. Tehát mégsem dolgozunk hiába! — ez a tudat acélozza meg gyenge erőnket a jövőre nézve. Régi jelszavunkkal: Mindent Isten dicsőségéért, a Jézus Krisztus kegyelméből, az Ur igaz egyháza, ágost. hitv. evangélikus egyházunk javára s boldogságára! lépjük át az új évfolyam küszöbét s kívánunk — az összes vett üdvözlöteket e helyen viszonzva — előfizetőinknek, olvasóinknak s barátainknak boldog új esztendőt! — **B. G.** Tudatod, hogy „ez évre nem fizetsz elő a M. L.-ra, jöllehet buzgó olvasója vagy és igen tetszik minden tekintetben“ — de máshol olvashatod s így „feleslegesnek“ tartod az előfizetést. Helyes és nincs, nem lehet ellene kifogásom. De gondold meg, ha mindenki feleslegesnek tartaná az előfizetést, aki a lapot máshol olvashatja, ugy az előfizetők száma annyira megcsappanna, hogy magát a lapot is be kellene szüntetni, mely pedig másoknak is „tetszik minden tekintetben“. Már pedig csak az eddigi előfizetők hűségese támogatása mellett tarthatom fenn s csak újabb előfizetők jelentkezése mellett fejleszthetem a M. L.-at. — **Sz. S. Nb.** Forduljon a közölt érdekes hymnológiai ügyben Payr Sándor soproni theol. akad. tanárhoz, ki bizonyára érdeklődéssel fogadja s valószínűleg szolgálhat egyben-másban felvilágosító utbaigazítással. — **M. J. P.** Örömmel vettük adományát a ref. 400 éves jubileumának belmissziói emlékalapjára. Sajnos, ezen alapot nem karolják fel ugy, amint eleinte remélni szerettük volna. Ugy járunk majd ezzel a jubileummal is, mint a gyámintézet 50 éves emlékünnepevel. Éveken át „beszéltek“ róla, hogy mikép lehetne azt méltóképen megülni? Most itt van az 50-ik év, — de eddig nem történt méltó megünneplésére ugyszólván semmi sem. Mert minálunk a sok szép szó mindig megöli a tetteket. Bárha 1917 megeáfólná maradandó alkotásaival ezen az eddigi tapasztalatokon nyugvó nézetünket. — **M. L. Ns.** A L. T. tavalyi közgyűlése állítólag elhatározta egy olyan dolgozat készítését, aminőt kíván s annak közzétételét a Cs. L.-ban. Persze a közgyűlésről felvett jegyzőkönyv mindezeideg nem jelent meg s illyirányu intézkedésről sem

tudunk. Mivel így valószínűleg sokáig kellene rá várni, rajta leszünk, hogy az „Ázsia, Afrika, Amerika és Ausztrália hittérítési történetének emelő-íve, örvendetes-fájdalmas, megnyugtató és borzalmatkeltő eseményeiről“ kivánt ismertetés lehetőleg ez évfolyamban lapunkban megjelenjék. — **H. K. Pf.** „Az Egyház és Közösség“ rovatot lapunk következő számában nyitjuk meg. — **W. J. Ub.** Cikke lehetőleg a 2. számban jön, a kliséit azonban még nem kaptam meg. — **Sajtóhibák.** Lapunk m. é. 12. számába több sajtóhiba eszszott be, amelyek kiigazítását kérjük. Így a 287. lapon a francia szöveg első sorában 24 helyett 27 olvasandó. Az ezen részben lévő többi betűhibát a franciául tudók könnyen kijavíthatják. — 299. lapon „A Luthertársaság“ c. hírben alulról a 6. sorban „tért“ helyett *hát*, a 300. lapon felülről a 31. sorban „20,000 K“ helyett *2000 K* olvasandó.

 Kérjük mindazon testvéreket, kik 1910. évre „Gotthold“-naptárakat bizományba fogadtak s velük eddig még el nem számoltak, sziveskedjenek számlájukat mielőbb kiegyenliteni.

Terjesszük a Missziói Lapokat!

Olyan az ügy iránt érdeklődő egyháztagnak címét, akik mutatványpéldány küldése esetén a lapra esetleg előfizetnének, hálásan fogadunk.

A „Missziói Lapok“ jelen számát megküldjük az összes felkészeknek, tanintézeteknek, számos felügyelőnek, tanárnak, tanítónak, egyháztagnak s egyesületnek. Sziveskedjenek a lapot figyelmükre méltatni s aki szükségesnek s érdemesnek tartja fenntartását s fejlesztését, az küldje be az előfizetési díjat mielőbb a mellékelt postautalványon.

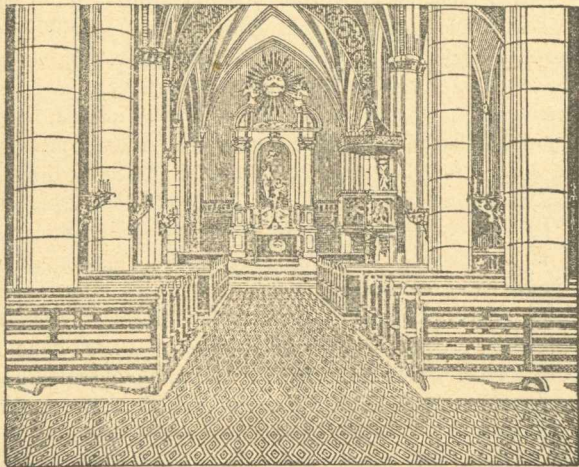
Ágfalva.

Szerkesztőség és kiadóhivatal.

NEUMANN RÓBERT kókuszárugyára.

WEIGSDORF (Csehország),

templomok padlójára mint különlegességet, teljes kókuszszőnyegeket szállít.

A legolesőbb, legtartósabb és legcélszerűbb padlótakarók, melyeknek egy templomból sem szabadna hiányozni. Legjobban védik a lábat a templomokban oly annyira érezhető hideg ellen; de diszül is szolgálnak. Az osztrák-magyar birodalomban eddig mintegy 2000 templom van velök ellátva s a monarchia minden részéből számos elismerés érkezett. — Képes árjegyzékkel, kis mintákkal és minőségi mutatványokkal ingyen és bérmentesen szolgálunk.

 Költségvetést, tervezetet és rajzok után, az érdekelt feleknek díjmentesen s magunkra rótt kötelezettség nélkül szállítunk.

A templomunk számára szállított szőnyegek igen szépek. A kivitellel a legnagyobb mértékben meg vagyunk elégedve! A fizetést megállapodásunk szerint teljesítjük.

Jagieza János, adminisztrátor Topolyán (Bács-Bodrogmegye), 1909. jan. 5.

Miután a templomunk számára szállított szőnyegekkkel, melyek minden tekintetben beváltak, igen meg vagyunk elégedve, a még hiányzó rész kiegészítéséül új rendelést eszközlünk.

Pechmann József, lelkész, Wien XVIII., 1908. nov. 10.